

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEKNOLOJİ KABUL MODELİ İLE
MUHASEBECİLERİN BİLGİ TEKNOLOJİSİ
KULLANIMINA YÖNELİK BİR UYGULAMA

Sonnur AKTAŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GEBZE
2007

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEKNOLOJİ KABUL MODELİ İLE
MUHASEBECİLERİN BİLGİ TEKNOLOJİSİ
KULLANIMINA YÖNELİK BİR UYGULAMA

Sonnur AKTAŞ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

PROJE DANIŞMANI
Doç.Dr. Gökhan ÖZER

GEBZE
2007

ÖZET

TEZ BAŞLIĞI: Teknoloji Kabul Modeli İle Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Bir Uygulama

YAZAR ADI: Sonnur AKTAŞ

Bilgi teknoloji alanında giderek artan gelişmeler bilgi teknoloji kullanımını vazgeçilmez kılmakta ve insanları bu gelişmelerden yararlanmaya itmektedir. Bilgi teknoloji alanındaki bu gelişmeler bir çok alanda olduğu gibi muhasebe alanında da görülmektedir. Bu gelişmeler muhasebecilere bilgiye erişim ve bilgi takibinin kolaylığı, zaman ve maliyet tasarrufu v.b faydalar sunmaktadır.

Bu tez çalışmasında muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışın altında yatan nedenleri incelemek amacıyla Davis tarafından ortaya konan Teknoloji Kabul Modeli kullanılmıştır. Model yardımıyla muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bilgiler ışığında, başta İstanbul olmak üzere değişik illerdeki muhasebeciler üzerine yapılan anket çalışması sonucunda muhasebeciden elde edilen veriler SPSS 10 for Windows kullanılarak analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda ulaşılan bulgular değişkenler arasındaki ilişkilerin tümünün istatistiki olarak anlamlı bulunmasını gerektirmektedir. Bilgi teknolojisi kullanımı davranışına yönelik niyetin bilgi teknolojisi kullanımında olumlu şekilde etkilediği görülmüştür. Bunun yanında bilgi teknoloji kullanımına yönelik niyeti bilgi teknolojisi kullanımına yönelik tutum ve algılanmış fayda olumlu etkilemektedir. Bilgi teknoloji kullanımına yönelik tutumu ise, algılanmış fayda ve algılanmış kullanım kolaylığı olumlu etkilemektedir ve kurulan hipotezlerin tamamı desteklenmektedir.

SUMMARY

THESIS' TITLE: An Application on Technology Acceptance Model and Accountants' Use of Information Technology

WRITER: Sonnur AKTAŞ

Gradually increasing developments in the field of information technology make use of technology vital and force people to benefit from these advances. These developments are observed in the field of accounting as well as many fields. They provide accountants with advantages such as access to information, easy follow up of information and time and cost saving.

In this thesis, Davis' Technology Acceptance Model has been used to investigate the underlying reasons for accountants' behavior towards information technology use. With the assistance of the model, the relations between the variables affecting accountants' behavior towards information technology use have been analyzed. In the light of this information, the data collected from questionnaire survey which has been conducted on accountants principally in Istanbul and in other cities has been analyzed by using SPSS 10 for Windows.

The findings of the analysis require all relations between the variables to be statistically meaningful. It has been observed that motive for behavior towards technology use has a positive effect on information technology use. In addition, attitude towards information technology use and perceived benefit affect the motive for information technology use. And attitude towards information technology use is affected positively by perceived benefit and perceived ease-of-use, and all of the proposed hypotheses have been supported.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans süresince ve araştırmanın yapılması esnasında tüm bilgi birikimini aktaran, yardımını ve desteğini hiç esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Gökhan ÖZER'e ve araştırma verilerinin analizi de dahil olmak üzere çalışmamın her aşamasında gösterdiği katkılardan dolayı Dr. Murat ÖZCAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamızın uygulama aşamasını birlikte yaptığımız ve yüksek Lisans eğitimim süresince destek ve yardımlarını esirgemeyen değerli dostum Emine YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Haziran, 2007

Sonnur AKTAŞ

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
1.GİRİŞ	1
2. BİLGİ TEKNOLOJİSİ	4
2.1. Bilginin Tanımı ve Önemi	4
2.2. Teknoloji Kavramı ve Önemi	5
2.3. Bilgi Teknolojisi Kavramı ve Önemi	8
2.4. Bilgi Teknolojisi ve Türkiye	11
3. MUHASEBE İLE BİLGİ TEKNOLOJİSİ İLİŞKİSİ	14
3.1. Muhasebe Kavramı	14
3.2. Bilgi Teknolojisi ve Muhasebe	16
4. TEKNOLOJİ KABULÜ VE TEKNOLOJİ KABUL MODELİ	21
4.1. Teknoloji Kabulünü İnceleyen Modeller	21
4.2. Teknoloji Kabul Modelinin Oluşturulmasında Kullanılan Teoriler	23
4.2.1. Mantıklı Eylem Teorisi	23
4.3. Teknoloji Kabul Modeli	25
4.3.1. Algılanan Fayda	28
4.3.2. Algılanan Kullanım Kolaylığı	29
4.3.3. Tutum	34
4.3.4. Niyet	35
4.3.5. Gerçekleşen Davranış	35
4.4. Teknoloji Kabul Modeli'nin Kullanıldığı Çalışmalar	36
5. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	40
5.1. Araştırmanın Amacı	40
5.2. Araştırmanın Ana Kütlesi	40

5.3. Araştırma Modeli	41
5.4. Araştırmanın Hipotezleri	42
5.5. Araştırmanın Yöntemi	42
5.5.1. Ölçeklerin Oluşturulması	42
5.5.2. Verilerin Toplanması	43
5.6. Araştırmanın Bulguları	45
5.6.1. Faktör Analizi	45
5.6.2. Güvenirlik ve Geçerlilik Analizi	48
5.6.3. Temel İstatistikler ve Korelasyon Matrisi	50
5.6.4. Hipotez Testler	51
5.6.4.1. Algılanan Fayda ve Kullanım Kolaylığının Tutum Üzerine Etkisi	51
5.6.4.2. Algılanan Fayda ve Tutumun Niyet Üzerine Etkisi	52
5.6.4.3. Niyetin Gerçekleşen Davranış Üzerine Etkisi	53
6. SONUÇ	55
KAYNAKLAR	57
ÖZGEÇMİŞ	64
EK- ANKET	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TKM	: Teknoloji Kabul Modeli
TAM	: Technology Acceptance Model
CAD	: Bilgisayar Destekli Dizayn
BT	: Bilgi Teknolojileri
KKP	: Kurumsal Kaynak Planlaması
ERP	: Enterprise Resource Planning
MBS	: Muhasebe Bilgi Sistemi
VEDOP	: Vergi Dairesi Otomasyon Projesi
MET	: Mantıklı Eylem Teorisi
PDT	: Planlı Davranış Teorisi
BI	: Davranışsal Niyet
SN	: Subjektif Normlar
A	: Tutum
AF	: Algılanan Fayda
AKK	: Algılanan Kullanım Kolaylığı
SPSS	: Statistical Package for Social Science
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil</u>	<u>Sayfa</u>
4.1. Planlı Davranış Teorisi (PDT)	23
4.2. Mantıklı Eylem Teorisi (MET)	24
4.3. Teknoloji Kabul Modeli(TKM)	26
5.1. Araştırma Modeli	41

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
2.1. Ülkelere göre Web sitesi sayıları	12
4.1. Teknoloji Kabulünü Kullanan Modellerin Bir Özeti	21
4.2. Algılanan faydanın dış değişkenleri	29
4.3. Kullanım Kolaylığının Dış Değişkenleri	30
4.4. Algılanan Fayda ve Algılanan Kullanım Kolaylığını Ölçen Unsurlar	31
4.5. Uygulama aracılığıyla t-değerleri ve yapısal ağırlıkları	32
4.6. Tutumu Etkileyen Değişkenler	34
4.7. Kullanıma Yönelik Niyette Tutumun Etkisi	35
4.8. TKM' ne Dayanan Çeşitli Araştırmaların Özeti	38
5.1. Ölçeklerin geliştirilmesinde kullanılan değişkenlerle ilgili Çalışmalar	42
5.2. Muhasebecilerin Özelliklerine İlişkin Frekans Değerleri	44
5.3. Faktör Yükleri Matrisi	47
5.4. Değişkenlere Ait Soru Dağılımı	48
5.5. Faktörleri oluşturan değişken sayısı ve güvenirlik katsayıları	49
5.6. KMO ve Barlett test sonuçları	50
5.7. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar	51
5.8. Algılanan Fayda ve Kullanım Kolaylığının Tutum Üzerine Etkisi	51
5.9. Algılanan Fayda ve Tutumun Niyet Üzerine Etkisi	52
5.10. Niyetin Gerçekleşen Davranış Üzerine Etkisi	53
5.11. Hipotezlerin ve Bulguların Özeti	54

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşanan küreselleşme, ülkeler arası sınırları ortadan kaldırarak işletmeleri global rekabete sürüklemiştir. İşletmelerin bu global rekabet ortamında devamlılığını sürdürebilmeleri, rakiplerine bir çok alanda üstün olmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum ise, işletmelerin bilgiye açık olması zorunluluğunu gündeme getirmektedir. Günümüzde bilgi teknolojisinde yaşana hızlı gelişmeler bilgiye ulaşmayı problem olmaktan çıkarmıştır. O zaman işletmelerin rekabet avantajı sağlamasında önemli olan, gerekli bilgiye zamanında ve rakiplerden önce ulaşmak ve bilgiyi rekabet avantajı elde edecek şekilde değerlendirmektir.

İşletmeler için bilgi teknolojisini kullanmak vazgeçilmez hale gelmiş ve bu nedenle de işletmelerin dış dünyadaki gelişmelerden kayıtsız kalmak gibi bir lüksleri kalmamıştır. Bilgi teknolojisinin gelişimine bağlı olarak artan global rekabet, “Ne üretirsem onu satarım” devrinin kapanmasına neden olmuştur. Sürekli gelişen ve değişen dünyada, işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için teknolojik yenilikleri takip etmeleri yanında bizzat uygulamaları zorunlu hale gelmiştir.

Eskiden bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, ürettiği çelik ve enerji miktarı gibi göstergeler ile ölçülürken, günümüzde ise enformasyon teknolojisini oluşturan mikro elektronik, telekomünikasyon ve bilgisayar teknolojilerinin imkânları ile elde edilen, işlenen, iletilen, saklanan bilgi miktarı gibi bilgiye dayalı göstergeler ile ölçülmeye başlanmıştır. Sanayinin kurulmasında, yenileştirilmesinde, işletiminde yer alan bu yeni teknolojileri edinilip üretebilir hale getirmek, ülke ekonomisi için olduğu kadar ülkenin bütünlüğü ve güvenliği açısından da son derece önem taşımaktadır (Yücel, 1997, s.17).

Özellikle kişiler için yorucu ve yıpratıcı bir takım işlemlerin yapılmasında teknolojik yenilikler kullanılması verimliliğin arttırılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Bu yeniliklerden en önemlisi, bilgi teknolojisi alanında meydana gelişmelerdir. Bilgi teknolojisi, yığınla bilginin arasından filtreleme yaparak istediğimiz bilgiye saniyeler içerisinde ulaşmamızı mümkün kılmış ve bu nedenle de hayatımızın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

Genelde teknolojiyi sanayi ağırlıklı düşünülse de teknolojik yenilikler ve bilgi teknolojisinin kullanımı her alanda karşımıza çıkmaktadır. Bu alanlardan biri de çalışma konumuz olan muhasebe alanıdır. Bilgi teknolojisi, sürekli değişen dünyada muhasebeciler için de vazgeçilmez bir unsur olmuştur.

Muhasebenin temelinde çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılabilen bilgi üretmek yer almaktadır. Muhasebe bilgi sistemi, işletme içerisinde toplanan bilgilerin işlenmesi ve değerlendirilmesi esasına dayanmaktadır. Elde edilen bilgilere dayalı olarak çeşitli bilgi kullanıcıları işletme hakkında çeşitli amaçlar doğrultusunda analizler yapılabilmektedir. Bilgi, muhasebenin fonksiyonunu yerine getirmesinde kullandığı ana unsurdur.

İşletme yöneticileri, muhasebe bilgi sisteminin üretmiş olduğu bilgiler sayesinde işletme hakkında bilgi sahibi olmaktadır. İşletmede gerçekleştirilen ve mali nitelik özelliği taşıyan bütün faaliyetlerle ilgili bilgiye muhasebe sayesinde ulaşılabilmektedir. Çünkü işletmedeki her bir departman muhasebe ile entegre bir şekilde çalışmaktadır. Tedarikçiden üretim için gerekli olan hammadde alımından başlayarak tüketiciye mamul satışına kadar gerçekleşen her bir süreçle ilgili bilgiler muhasebe departmanında mevcuttur. Bu bilgiler muhasebe bölümünde kaydedilmekte, sınıflandırılarak analiz edilmekte ve daha sonra işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarına iletilmektedir. İşletme yöneticileri, bu bilgileri işletme faaliyetlerinin etkinliğini ve verimliliğini değerlendirme noktasında kullanmaktadır. Aynı zamanda muhasebe bilgileri, işletmenin mali durum ve faaliyet sonucunu gösterdikleri için işletme ile ilgili kişilere ileriye dönük planlarında yol gösterici olmaktadır. Bu bağlamda muhasebe, işletme ve çevresi arasında bir köprü görevi üstlenmektedir.

Ülkemizde 1980'lerden itibaren bilgisayar kullanımı yaygınlaşmaya başlarken, ancak 1990'lara gelindiğinde muhasebe paket programları hazırlanmış ve 1994 yılından itibaren Tekdüzen Muhasebe Sistemi uygulamasına geçiş ile birlikte muhasebede bilgisayar kullanımı giderek artmıştır.

İşletmelere bilgi teknolojisinin girmesi ve muhasebe programlarının yaygın olarak kullanılmaya başlanması ile muhasebe çalışmaları hız kazanmıştır. Bu programlar değişen dünya şartlarına uyum sağlamak ve sürekli geliştirilmektedir.

Günümüzde yaşanan gelişmeler muhasebe programı kullanımını kaçınılmaz kılmıştır.

Nihayetinde bütün bu çalışmaların hepsi çalışmaları daha verimli kılabilme amacı ile yapılmıştır ve yapılmaktadır. Bilgi teknolojisinin kullanımında en önemli belirleyici unsur sosyal bir varlık olan insandır. Burada dikkat edilmesi gereken insanın bilgi teknolojilerinin gelişimi karşısındaki tutum ve davranışlarıdır. Bu noktada şu sorulara cevap verebilmemiz büyük önem taşımaktadır;

1. Sistem kullanıcısı bilgi teknolojisine direnç gösterecek mi?
2. Eğer direnç gösterecekse bunun arkasında yatan nedenler nelerdir?
3. Eğer bilgi teknolojisi kullanacaksa gelecekte de kullanmaya devam edecek mi?

Bu çerçevede çalışmamızın amacı sosyal bir varlık olan sistem kullanıcısının bilgi teknoloji kullanımı davranışını incelenmektedir. Bunun için de insan davranışı etkileyen unsurları inceleyen yaklaşımlarından biri olan ve bilgi teknolojisi kullanımı davranışını algılar, tutumlar ve bireyin davranışa yönelik niyetleri şeklinde açıklayan Teknoloji Kabul Modeli'nden yararlanılmıştır.

2. BİLGİ TEKNOLOJİSİ

2.1. Bilginin Tanımı Ve Önemi

Bilgi çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bilgi, doğruluğu ispatlanmış inançlardır. Bilgi içinde yaşadığımız dünyayı ve olayları yorumlamak ve yönetmek için uyguladığımız bir dizi anlayış, kavrayış ve genellemeler ile bize güçlü bir kavrayış ve bakış açısı kazandıran her türlü zihni faaliyettir. Bilgi, hammaddelerde olduğu gibi ihtiyaç duyulduğunda işçilerin kullanımına sunulabilmesi için genellikle depolanamayan, kodlanamayan veya istiflenemeyen bir unsurdur (Aktan ve Vural, 2004).

İnsan içinde bulunduğu ve yaşadığı dünyada çeşitli nesnelerle(varlıklarla) karşılaşır, onları algılamaya ve bilmeye çalışır. Bilinçli ve akıllı varlık olarak insan, sahip olduğu farklı bilgi türleriyle karşılaştığı nesneleri bilmek ister. İnsan bilme etkinliğinde bilen yani özne; karşılaştığı nesneler ise bilinen yani nesnedir. Bilme etkinliği, özne(bilen) ve nesne arasında oluşan süreçtir. Böyle bir etkinliğin sonucunda çıkan ürüne de bilgi adı verilmektedir (Doğan, 2005, s.1).

Bilgi akış hızının giderek artması ve bunun sonucu olarak karar verme sürecinin kısaltılması “bilgi toplumu”nda yaşamının da bir ön koşulu haline gelmiştir. Bu durum bilginin akış hızının artışının neden önemli olduğunu düşündürmektedir. Bilindiği gibi, mal ve hizmetleri değişmeye yarayan “para” ne kadar hızlı el değiştirirse, ekonomik gelişme de ona paralel olarak artmaktadır. Aynı şekilde bilginin hızlı akışı, gereksinim duyulan bilgilerin isteyenlere anında ve gerektiğinde ulaştırılması, yeni fikirlerin ve buluşların daha hızlı yapılmasına ve yayılmasına olanak sağlamaktadır. Yüzyıllar öncesinde Bacon'ın dediği gibi "bilgi güçtür". Bilgi ancak bu bilgiye ihtiyacı olan kişilere sunulduğu, o kişilerin işlerini görmelerinde, karar almalarında kullanıldığı zaman bir güç haline gelir (Tonta, 1999).

Ekonomik hayatın bir parçası olan bilgi, iş hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. Bilgi teknolojisindeki gelişmeler, üretim, pazarlama, eğitim ve bankacılık alanında köklü değişikliklere yol açarken bilgi ağının yaygınlaşmasıyla birlikte, bankacılık hizmetleri hız kazanmış ve fon akımları daha etkin hale gelmiştir.

Bilginin sağladığı imkânlar üretici ve tüketicinin hizmetinde de aktif olarak kullanılmıştır (Yücel, 1997).

İşletme sahiplerinin ve yatırımcıların işletmeler hakkında güvenilir ve doğru bilgiye olan ihtiyaçları giderek artmaktadır. İşletme çıkar gruplarının bu bilgilerden yararlanarak kararlar almak zorunda olmaları, bilgiye daha da önemli hale getirmektedir. İşletmelerle ilgili bilgiler muhasebe bilgi sistemi tarafında kaydedilmekte ve analiz edilerek işletme ile ilgili bilgi kullanıcılarına sunulmaktadır. Böylece işletme çıkar grupları işletmelerin faaliyetleri konusunda bilgi sahibi olmaktadır ve bu bilgiler işletme çıkar gruplarının doğru kararlar alabilmelerine yardımcı olmaktadır.

Bilgisayarların teknolojik gelişimi gün geçtikçe artarken, bu gelişim sadece mevcut araştırmaları hızlandırmakla kalmamakta, önceden imkânsız olanı mümkün kılarak yeni bilgi alanları ortaya çıkarmaktadır. Bilgimizin sınırları genişlerken mesafeler küçülmektedir. Bunun tabîî bir sonucu günümüz toplumlarında yaşanan hızlı sosyal ve kültürel değişimdir. Bu değişim karşında kayıtsız kalmak veya korku ve endişeye kapılarak içe kapanmak yerine, değişmeyi ortaya çıkaran teknolojiyi önce anlamak sonra da onu etkili kullanarak değişmeye yön vermeye çalışmak takınılacak en doğru tavidir (Acun, 1998).

2.2. Teknoloji Kavramı ve Önemi

Sözlük anlamı "bilginin, sanayideki işlemleri sistematik olarak uygulamaya alınması" demek olan teknoloji, geniş anlamda araştırma, geliştirme, üretim, pazarlama, satış ve satış sonrası hizmeti kapsayan bir sanayi sürecinin, etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmesi için kullanılabilecek bilgi ve becerilerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Kısaca bir bilginin insanlığın hizmetine verilebilecek bir mal ya da hizmet haline getirilmesine ilişkin çalışmalar bütünü olarak tanımlanabilen teknolojinin kapsamı çok geniştir. Çünkü insanlık dünya üzerinde bulunan her şeyden yararlanmaya çalışmaktadır. Dolayısı ile herhangi bir konuda üretilen her bilgi, sonuçta herhangi bir şekilde insanlığın hizmetine verilmektedir. Bu bakımdan teknoloji oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Teknoloji insan hayatının bütün dönemlerini kapsamaktadır. Bir insanın hayatının bütün dönemlerinde yararlandığı her türlü mal ve hizmet mutlaka bir teknoloji ürünüdür. Bu nedenle teknoloji hayatın

kendisidir. Kapsamı, insan hayatı ile sınırlıdır. Ya da bir başka anlatımda "teknolojinin kapsamı insan hayatı ile ilgili faaliyetlerin bütünüdür" (www.mselisesi.com).

Aşağıda teknolojinin ne olduğunu tam karşılamaya çalışan bazı tanımlar yer almaktadır; ([http:// ceit.metu.edu.tr](http://ceit.metu.edu.tr))

1. Teknoloji, insanın bilimi kullanarak doğaya üstünlük kurmak için tasarladığı rasyonel bir disiplindir.

2. Teknoloji somut ve deneysel anlamda temel olarak teknik yönden yeterli küçük bir grubun örgütlü bir hiyerarşi yardımıyla bütünün geri kalanı (insanlar, olaylar, makineler vb.) üzerinde denetimi sağlamasıdır.

3. Paul Saettler'e göre teknoloji birçoklarının düşündüğü gibi makine kullanmak değil, bilimin uygulamalı bir sanat dalı haline dönüşmesi olarak tanımlamaktadır.

4. Ünlü bir eğitim teknoloğu olan James Finn teknolojiyi "Makine kullanımının yanı sıra teknoloji, sistemler, işlemler, yönetim ve kontrol mekanizmalarıyla hem insandan hem de eşyadan kaynaklanan sorunlara, bu sorunların zorluk derecesine, teknik çözüm olasılıklarına ve ekonomik değerlerine uygun çözüm üretebilmek için bir bakış açısıdır" şeklinde tanımlamaktadır.

5. Bilim ve teknolojinin farklılığını belirtmek için ilk nükleer denizaltıyı yapan ve serbest bir eğitim eleştirmeni olan Amiral Hyman Rickover "Bilim ve teknoloji birbirine karıştırılmamalıdır. Bilim doğadaki görüngülerin (fenomenlerin) gözlenerek, zaten var olan doğru ve gerçeklerin ortaya çıkarılması ve bu gözlemler sonucunda elde edilen verilerin düzenlenerek gerçeklerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin ortaya konulduğu teorilerin oluşturulmasıdır. Teknoloji asla bilim için bir otorite olamaz. Teknoloji insan aklını ve vücudunu güçlendirmek, üstün kılmak için geliştirilecek aletler, teknikler ve yöntemler üzerinde durur. Bilimsel yöntem insan faktörünün tamamen dışlanmasını gerektirir, şöyle ki; gerçeği arayan kimse, kendinin ya da diğer insanların hoşlanacağı veya sevmeyeceği şeylerle, popülist değerlerle ve herhangi bir çıkar uğruna çalışmaz. Diğer yandan teknoloji fikir (bilim) değil de hareket olduğundan, eğer insani değerler göz ardı edilirse tamamıyla tehlikeli bir sonuca da yol açabilir.

Teknoloji, kişi etkinliğini ve verimliliğini yükseltebilmek için bilgi üretimindeki (operasyonel süreç içinde) çalışanların yerini almalıdır. Bu sebeple, “Teknoloji = Çalışanlar” denklemini ortaya koymak yanlış olmayacaktır. Günümüzde bu eşitlik söz konusu olmamakta, olduğu takdirde ferdin etkin olma değeri yükselişe geçebilecektir. Eşitliğin teknoloji tarafında duyguların bulunmamasından dolayı, bireyin akli ve hissi kalitesini artırarak daha üst düzeyde bir aktivite ve çalışma alanları içinde bulunması düşünölmelidir. Bu kapsamda teknoloji tabanlı Bilgi Sistemi (BS), sadece insana kusursuz ve hatasız hizmet vermesini, insanın da daha iyi bir hayat seviyesi için teknolojiyi ve sistemi değerlendirebilen bir görünüm içinde olmasını gerektirmektedir. Bu aşamada;

“Bilgi + Çalışanlar = İnsan nitelikleri + Teknoloji” denkleminde de söz etmek yerinde olacaktır. Teknolojinin, bilgi üretiminde bulunan çalışanların yerini (Teknoloji = Çalışanlar) almasıyla yukarıdaki denklemden “Bilgi = İnsan nitelikleri” olgusunun ortaya çıkması beklenebilir. Ancak burada mutlak bir eşitlik değil, sahip olunan işlevsel bir eşitlik kastedilmektedir. Doğal olarak bilgi insan fonksiyonlarının bir alt kümesi (bilgi < insan) olduğuna göre insandaki bilgi birikiminin teknolojiye yansması nasıl olacaktır? Teknolojinin insanı sorgulayabilmesi, başka bir deyişle, insanın kendini teknolojiye sorgulatabilmesi, bunun sonucunda elde edilen verileri bir ilişki ağı içinde yorumlayabilmesi oldukça önemlidir (Işıksal, 2005).

“Uzun dönemde büyümenin temel kaynağı yeni teknolojidir”. Çağımızda teknolojiye sahip olan ölkeler sanayi başta olmak üzere, bütün ekonomik alanlarda mutlak bir üstünlük elde etme yolundadırlar. Kısaca, teknoloji, ölkelerin rekabet üstünlüğünün tek belirleyicisi haline gelmiştir. Bundan dolayıdır ki gerek toplumsal refahın yükselmesinde, gerekse dünya nimetlerinin paylaşımında teknolojik üstünlüğe sahip olan ölkeler uluslar arası arenada belirleyici rol oynamaktadır (Gölmez, 2004).

1950’li yıllardan günümüze kadar yapılan çalışmalarda teknolojik değişmenin büyüme, verimlilik, istihdam ve rekabet üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Geleneksel Keynesyen ve Schumpeteryen iktisatçılar teknolojik değişmenin uzun dönemli iktisadi büyümede çok önemli bir kaynak olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Çoban, 2001, s.26)

Teknolojik gelişmenin öneminin dile getirildiğı ilk çalışma J. Schumpeter’in yenilikçi sistemle ilgili olan çalışmasıdır. Bu çalışmada teknolojik gelişme, girdi

ikamesinden kesin olarak ayrılmakta, üretken kaynakların şimdiye kadar denememiş kullanımlara yönlendirilerek “yenilik” yaratılması olarak algılanmakta; yeniliklerin bölünemeyecek kadar küçük gelişmelere ayrıştırılamayacağı belirtilerek teknolojik gelişmenin sürekli olmayan, kesikli süreç olduğu kabul edilmektedir (Çoban, 2001, s.27).

Teknoloji, gereksinim duyulan yeteneklerin miktarını etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda, onların doğasını ve içeriğini de değiştirebilmektedir. Bu ise, yetenek artırma ve azaltmanın niçin karşı koyulan ve aykırı fenomenler olarak görülmemesi gerektiğinin nedenidir. Örneğin CAD (Bilgisayar destekli dizayn) tasarımcıları daha önce CAD kullanmayanlarla karşılaştırıldığında, manüel taslak çizme ve yaratıcılık gösterme konularında yeteneği azaltılmış bulunmaktadır. Ama aynı zamanda, analitik yetenek ve teorik bilgi bakımından arttırılmış yetenekte de bulunabilmektedir (Taştan, 1999).

Teknoloji işlemleri pratikleştirmekte ve çalışanların üzerindeki yükü azaltmaktadır. Teknolojinin sağladığı bu imkan bir çok alanda görüldüğü gibi muhasebe alanında da görülmektedir. Teknolojinin getirmiş olduğu pratikleşme sayesinde fatura modülü ile muhasebe modülü entegre çalışmakta, kesilen faturalarla ilgili muhasebe kaydı otomatik olarak yapılmaktadır. Çalışanların tekrardan fatura ile ilgili muhasebe kaydı yapmasına gerek yoktur. Tekdüzen Hesap Planında yer alan hesapların işleyişini muhasebe programları aracılığı ile sistem kendisi yapmaktadır.

2.3. Bilgi Teknolojisi Kavramı ve Önemi

İnsanlık tarihinde çok az sayıda teknolojik buluş, insan yeteneklerini milyon kat artırmıştır. Bunlardan birisi de **bilgi teknolojisi**dir. Bilginin toplanmasında, işlenmesinde, depolanmasında, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilmesinde ve kullanıcıların hizmetine sunulmasında yararlanılan ve iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojiler “bilgi teknolojisi” olarak adlandırılabilir. İletişim teknolojisi mesajların bir yerden bir yere daha önce bilinen tekniklerden milyon kat daha hızlı iletilmesine olanak sağlamakta, bilgisayar teknolojisi ise hesaplama ve bilgi işleme yeteneklerimizi milyonlarca kere artırmaktadır. Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin birleşmesiyle (bilgi teknolojisi) insan yetenekleri ilk kez milyon kere milyon kat artmaktadır Chachra (1992). İnsan

yeteneklerinde yüz katlık artış tarım toplumuna, bin katlık artış sanayi toplumuna giden yolu açıtıysa, trilyon katlık artışın ne getireceğini tahmin etmenin güç olduğunu söylemekte ve bu büyüklükteki bir artışın ancak kütüphanelerin, bilgisayarların ve iletişim ağlarının sahip oldukları yeteneklerin birleşmesiyle gerçekleşebileceğini vurgulanmaktadır (Tonta, 1999).

Bilgi teknolojileri (BT); veri, haber, bilgi gibi kavramların teknoloji üzerinde depolanması, işlenmesi, sunulması ve paylaşılması olarak tanımlanmaktadır. Üretim hızını artırması, kayıpları asgari düzeye çekebilmesi sebebiyle, bilgi teknolojileri yaşadığımız ortam için kaçınılmaz bir platform olarak gözükmektedir. Bu kapsamda bilgi teknolojileri çeşitli otoriteler tarafından geleceğin stratejik hedefleri arasında gösterilmeye başlanmıştır (Işıksal, 2005).

Son yirmi yıl içerisinde, bilgi teknolojisi tahmin ettiğimizden büyük bir gelişim içerisinde. Yapılan araştırmalar neticesinde, çoğu ekonomistler bilgi teknolojisinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının ekonomik büyümenin ve verimliliğin artmasında bir katalizör görevi gördüğüne işaret etmişlerdir (Durdu, 2003).

Ekonomik modernleşme ile bilgi teknolojisi olanakları arasında doğrusal bir ilişki vardır. Yararlı bilgilere en kısa zamanda erişmek ulusal ve uluslararası pazarlarda “rekabet edebilirliğin” önemli bir koşulu haline gelmiştir (Tonta, 1999).

Bilgilerin iletişim ve işleyişindeki maliyet düşüklüğü ve zaman tasarrufu hiç şüphesiz ki bilgi teknolojisinin en büyük katkıları olarak görülmektedir. Bu maliyet düşüklüğü ürünlerin üretilmesinin ve dağıtılmasının yeniden organize edilmesine neden olacaktır. Aynı zamanda bu etkiler firmaların organizasyon ve işgücü yapısında da çok büyük değişikliklere neden olacaktır. Bir ülkenin endüstrisinin gelişmesinde ve modernizasyonunda bilgi teknolojisi güçlü bir araç olarak görülebilir. Birçok ülkede bilgi için yapılan yatırımlar bu ülkelerin ekonomik büyüme oranlarının iki veya üç katı civarında olmaktadır. 1998 yılında Dünya Bankası tarafından hazırlanan bir raporda bilgi teknolojisinin ekonomik büyümedeki artan rolü iyi bir şekilde vurgulanmıştır. Bu raporda aynı zamanda bilimdeki gelişmenin yeni teknolojileri beraberinde getireceği ve bu teknolojilere firmaların ve bilim adamlarının çok rahat bir şekilde ulaşacağı da vurgulanmıştır. Teknolojik

gelişmelere ilişkin bilgi kaynaklarına ulaşma, bunları firmalara yayma, pazar araştırması ve ürün tanıtma konusunda enformasyon sistemlerinden yararlanma ve firmaları bu imkânlarla donatma bir ihtiyaç olarak kendini hissettirmeye başlamıştır (Durdu, 2003).

Bilgiyi toplamak, işlemek, düzenlemek, depolamak, bir yerden bir yere aktarmak ve bu bilgiye erişmek için kullanılan bilgi teknolojisi ekonomik yapıda bir dönüşüm yaratmıştır. Bilgi teknolojisi alanında baş döndürücü gelişmeler yaşanmaktadır. Günümüzde 30 ciltlik *Encyclopædia Britannica*'yı bir saniyeden çok daha kısa bir sürede elektronik olarak bir yerden bir yere aktarmak mümkündür. Dahası, iletişim devi Nortel şirketi tarafından geliştirilen, bir yıl içinde piyasaya sürülmesi planlanan ve fiber optik ağlarda kullanılacak 160 kanallı yeni bir ürün ile tek bir optik elyaf üzerinden saniyede 1,6 trilyon bit'lik bilgi aktarılabilecektir. Bir başka deyişle, Nortel'in geliştirdiği sistem Amerikan Kongre Kütüphanesinin tüm içeriğini elektronik olarak 14 saniyede bir yerden bir yere aktarmak için yeterli kapasiteye sahip olacaktır. Kuşkusuz bu ve benzeri hızlı gelişmelere paralel olarak bilgi teknolojisine yapılan yatırımlar da artmaktadır. Çünkü bilgi teknolojisi ekonomik ve toplumsal etkileri sebebi ile neredeyse bütün dünyada kritik bir yatırım alanı olarak görülmekte ve yaygın olarak kullanılması devletler tarafından teşvik edilmektedir. Bilgi teknolojisi 1996 yılında dünya çapında 1 trilyon 102 milyar ECU'lük bir pazar yaratmıştır. Bu rakam bir önceki yıla göre %9,5'luk bir büyüme ifade etmektedir. Yapılan kestirimler bu büyüme hızının önümüzdeki yıllarda da yaklaşık aynı oranda süreceğini bildirmektedir (Tonta, 1999).

Firmalar, farklı unsurlardan oluşan daha karmaşık çevrelerle ilişki kurma zorunluluğunda olduğunda, BT 'deki gelişmelerin ve olanakların yardımıyla, bu karmaşık ortamlarında çok daha direk ve hızlı bir biçimde hareket edebilmektedir. Çevresel birimlerin otonomisi, esnekliği, yenilik getiriciliği ve dış çevredeki faktörlere ve onların ihtiyaçlarına çok daha hızlı karşılık verebilmeyi garanti etmektedir. İletişim akışı, BT ile desteklendirildiği sürece örgüt içerisindeki kontrol mekanizması gücünü asla kaybetmemektedir. BT birçok iş prosesinin doğasını etkin bir şekilde değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Birtakım araştırmacılar, bu önemli konu üzerinde odaklanmıştır. Örneğin, CAD (Bilgisayar destekli dizayn) sistemi ve dizayn işlemi hakkındaki tartışmalarda, bazı yazarlar CAD' lerin kullanımının,

Çalışanların yeteneklerini azalmasına ve örgütsel öğrenme ve firmanın yenilikçiliğinin kaybına neden olacağına dikkat çekmişlerdir. Diğer yazarlar ise, BT'nin insanların yeteneklerinin ve örgütsel öğrenmenin artmasına yardımcı olduğunu ve rutin faaliyetleri bünyesinde eriterek kişilerin yaratıcılık ve entelektüel yanlarını geliştirmek için zaman ve kaynak yarattığını savunmuşlardır (Taştan, 1999)

Biraz geriden takip etmekle birlikte sosyal bilimler de bu hızlı bilgisayarlaşmadan nasibini almaktadır. Bilgisayar metodlarının sosyal bilimlere uygulanmasını konu alan çalışmaların sayıca çoğalması, çeşitlenip derinleşmesi, bu çalışmaları yapanları çalıştıkları alanı "Sosyal Bilimler Bilişimi" adlı yeni bir disiplin olarak tanımlamaya yöneltmiştir (Acun, 1998).

Ancak, bilgi teknolojisini eleştirenler de yok değildir. Scientific American dergisinin Temmuz 1997 sayısında yayınlanan bir yazı, bilgi teknolojisinin, beklenen ölçüde verimliliğe yol açmadığını ileri sürmektedir. Buhar makinesi ve elektrikle çalışan makinelerin yol açtığı üretim patlamasına kıyasla, bilgi teknolojisine dayalı üretim çok cz kalmaktadır. İşyerlerinde verimlilik, 1960'larda %4.5 iken bu şimdilerde %1.5 olmuştur. Verimlilik azalması, özellikle bilgi teknolojisine yoğun yatırım yapan endüstrilerde meydana gelmiş, otomasyonla tasarruf edilen zaman gereksiz yere karmaşık, verimsiz ve nasıl çalışacağı kestirilemeyen programlar yüzünden kaybedilmiştir (Acun, 1998).

2.4. Bilgi Teknolojisi ve Türkiye

Türkiye bilgi teknolojisinin ekonomik büyümedeki katkısının bilincinde olmakla birlikte, yetersiz ödeneklerden dolayı Avrupa topluluğı ülkelerinin bulunduğı seviyelerden çok daha gerilerdedir. Türkiye, bugüne kadar bilgi teknolojisi alanında; yani bilgisayar, program, yazılım, internet ve bunlara bağı destek hizmetleri konularında tüketicisi durumunda olmuştur. Yapılan araştırmalardan elde edilen izlenim şudur ki; Türkiye de yatırımların bilgi teknolojisine yönlendirilmesi konusunda bir tereddüt mevcuttur. şurası açıkça ifade edilmelidir ki; yeni teknoloji dediğimiz bilgi teknolojisine yapılan yatırımlar ülke içinde yeni bir endüstrinin oluşmasına olanak sağlayacak ve bu yeni endüstri topluma iş olanağı sağlayacağı gibi vergi gelirlerinin artmasına da vesile olacaktır (Durdu, 2003).

Peki, bilgi teknolojisi açısından Türkiye'nin durumu nedir? Bunu ortaya koymak tabii ki diğer ülkelerle bir karşılaştırma yapmayı gerektirmektedir. Bu karşılaştırmaya geçmeden önce, metodolojik bir noktayı belirtmekte fayda vardır. Bilgi teknolojisi son derece özel bir yere sahiptir. Çünkü bu teknoloji istisnasız bütün bilim dallarında, bilimsel araştırma sürecinin her safhasında doğrudan kullanılmaktadır. Ayrıca bu teknoloji kendi kendisinin gelişmesine katkı yapması dolayısıyla üslü (exponential) hızla gelişmektedir. Bu demektir ki, mevcut teknoloji aynı hızda demode olmaktadır. Böyle hızlı değişme ortamında o teknolojiyi üretmek son derece önemlidir. Bu yüzden de, ideal bir karşılaştırma ancak üretim rakamları kullanılarak yapılabilir. Ancak, bu konuda anlamlı bir karşılaştırma yapılmasını mümkün kılacak veri bulunabileceği şüphelidir. Bu yüzden, karşılaştırma kullanım açısından yapılacaktır. "Bir teknolojiyi üretebilmek için onu önce etkili bir biçimde kullanmak gerekir" tezinden hareketle burada cevabı aranacak soru şudur: Acaba bu teknoloji Türkiye'de ne derece etkili kullanılabiliyor?(Acun, 1998)

Bilgi teknolojisinin etkili kullanımının en iyi göstergelerinden biri olarak Web sitesi sayısı alınmıştır. Çünkü Web teknolojisi, multi-medya ve ağ teknolojileri gibi birçok teknolojiyi bünyesinde birleştiren yeni bir teknolojidir. Karşılaştırmada kullanılacak ülkeler ve bunlara ait Web sitesi sayılarıyla ilgili rakamlar tablo.2.1'de büyüklük sırasına göre verilmiştir.

Tablo 2.1. Ülkelere göre Web sitesi sayıları

Ülke	Toplam	Eğitim(edu)
İngiltere	2.007.002	882.505
Almanya	1.849.022	--
Fransa	513.109	--
Yunanistan	33.698	--
Türkiye	23.484	7.334
Özbekistan	529	--
Kazakistan	421	--
Azerbaycan	15	--

Tabloda, İngiltere, Almanya, Fransa, İngiltere, Yunanistan, Türkiye Özbekistan, Kazakistan ve Azerbaycan'daki bilgisayarlarda bulunan Web siteleri sayıları verilmiştir (Acun, 1998).

İngiltere de toplam 2.007.002 web sitesi bulunmaktadır ve bu web sitelerinin % 44'ünü eğitim web siteleri oluşturmaktadır. Türkiye de ise bu oranın, % 31

olduğu gör÷lmektedir. Bizdeki eğitim web siteleri toplam web sitesinden İngiltere ye göre daha az pay almaktadır.

ABD'de de bilgi teknolojisi ürünlerine yapılan harcamalar ana harcamaların %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Bu ÷lkede 1990 yılında GSMH'nin %3'ü, 1995'te ise %5'i bilgi teknolojisine ayrılmıştır. Son dört yılda Amerikan ekonomisindeki büyümenin üçte biri, bilgi teknolojisinden kaynaklanmaktadır. Bilgi teknolojisine son on yılda sadece ABD'de 3 trilyon dolardan fazla harcama yapıldığı tahmin edilmektedir (Tonta, 1999).

÷lkemizde de son yıllarda bilgi teknolojisi konusuna önem verilmektedir. Dünya Bankası'nın 1993 yılında ÷lkemiz için hazırladığı bir çalışmada bilgi teknolojisi (enformatik) alanında yapılacak iyi düşün÷lmüş yatırımların verimliliği ve uluslararası düzeyde rekabet edebilme şansımızı artıracığı vurgulanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kalkınma ve icra planlarında ve TÜBİTAK'ın uzun vadeli araştırma politikaları ile ilgili belgelerinde bu konulardan söz edilmektedir (Tonta, 1999).

3. MUHASEBE BİLGİ TEKNOLOJİSİ İLİŞKİSİ

3.1. Muhasebe Kavramı

Muhasebe; işletmeler arası karşılıklı ilişkiler ve işletme içi olaylar nedeniyle işletmenin varlıklarında ve kaynaklarında değişme meydana getiren tamamen veya kısmen mali nitelikteki ve para ile ifade edilebilen işlemlere ait bilgileri kaydeden, sınıflandıran ve anlamlı bir biçimde özetleyerek, varılan sonuçları yorumlayan ve böylece işletme ilgililerine, amaçlarına uygun yararlı bilgileri sağlayan bilimdir (Sürmen, 1998, s.9).

Bir ölçme, değerlendirme ve iletişim aracı niteliğini taşıyan muhasebe:

- İşletme için finansal sonuçlar doğuran olay ve işlemlere ait verileri parasal tutarlar ve gereğinde diğer sayısal doneler halinde toplayan,
- Bu verileri, işletme ile ilgisi olan belli başlı kişilerin gereksinim ve amaçlarını göz önünde bulundurarak “kayıt”, “sınıflandırma” ve “analiz” yoluyla işleyen,
- Elde ettiği sonuçları çoğunluğu dönemsel olarak düzenlenen özetleyici “raporlar halinde ilgililere sunan

Sistematik bir bilgi sağlama düzeni olarak tanımlanabilir (Büyükmirza, 2003, s.27).

İşletme faaliyetlerini diğer işletmenin faaliyetleri ile kıyaslama edebilmek ve işletme faaliyetlerini kontrol edebilmek için aynı nitelikteki işlemlerin aynı şekilde kaydedilmesini gerektirmektedir. Bunun için 1993 yılı başından itibaren Maliye Bakanlığının yayınladığı Tek Düzen Muhasebe Sistemi yürürlüğe girmiştir. Tek Düzen Muhasebe Sistemi yürürlüğe girmeden önce her işletme faaliyetleri ile ilgili işlemleri kendi belirlediği şekilde defterlere kaydediliyordu. Böylece işletmeler arasında bir kıyaslama yapılamıyordu ve işletmenin sektöre göre durumu belirlenemiyordu. Tek Düzen Muhasebe Sisteminin yürürlüğe girmesi ile işletme faaliyeti ile ilgili işlemleri kaydedilmesinde standartlaşmaya gidilmiştir.

Muhasebe Sistemi muhasebe bilgilerinin ilgililere belli bir sistem içinde yeterli ve doğru olarak ulaştırılmasını, farklı işletmeler ile aynı işletmenin farklı dönem bilgilerinin karşılaştırılmasını, mali tablolarda yer alan hesap adlarının ve bu hesapların kapsamlarının standartlaştırılmasını ve muhasebede bir terim birliğinin sağlanmasını amaçlamıştır (www.webmuhasebe.com).

Muhasebenin amacı, işletme ile ilgili tarafların kararlarında kullanabilecekleri doğru bilgileri üretmek ve sunmaktır. Çünkü muhasebe bilgileri, bir işletmenin ne kadar iyi veya kötü yönetildiğin belirlenmesinde önemli bir göstergedir (Altan ve Karasioğlu, 2002).

Muhasebe mesleği; ülkenin iktisadi bütünlüğünü oluşturan kurum, işletme, vakıf, dernek, sendika, siyasal parti gibi hesapsal birimlerin muhasebe işlerini yasalara, kurallara, ilkelere, yöntemlere uygun, tarafsız, nesnel, sır tutar ve güvenilir bir tutumla, belirli bir yerde ve kendi sorumluluklarında yapan kişilerin sürekli olarak edindikleri iş ve uğraş alanıdır (Seviğ, 2002).

İyi bir muhasebeci teorik bilgisi ile pratik çözümler arasında rahatlıkla doğru köprüyü kurabilendir. Muhasebeci için bu iki özellikten bir tanesi eksik olduğunda, vizyon konusunda sıkıntı yaşaması olağan hale gelir. Şöyle ki, teorik bazda yeterli donanıma sahip olan bir muhasebeci, bilgisayar karşısına oturduğunda işlevsiz hale geliyorsa, çağımız için ideal olarak uygun yeteneklere sahip olduğu kabul edilemez. Eksik bilgi ile bilgisayar karşısına oturan muhasebeci aynı zamanda tehlikelidir. Alt yapı olmadan, çoğu zaman otomatığe bağlanmış bir şekilde kayıt girer. Dolayısıyla firmanın can damarı olan muhasebe verilerini direkt olarak etkiler (Ceyhan, 2004).

Günümüz muhasebecisi, teorik bilgi ile uygulamaya dönük pratik bilgiye sahip olmalıdır. Teorik bilgiden kastımız; finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, iş kanunu, sosyal güvenlik kanunu, vergi kanunları, yönetim muhasebesi, dış ticaret muhasebesi; pratik bilgiden kastımız ise piyasada var olan uygulamalar, değişik muhasebe programlarının kullanımı, KKP (Enterprise Resource Planning-Kurumsal Kaynak Planlaması) uygulamalarıdır. Elbette sık sık değişen vergi kanunları hakkında muhasebecinin kendisini sürekli güncel bilgilerle donatması kaçınılmazdır. Örneğin günümüzde bir muhasebeci; ne kadar büyük bir firma olursa olsun çok detaylı bir hesap planı kullanıyorsa, sadece tek para birimi cinsinde rapor

üretebiliyorsa, yazılım kullanmak suretiyle cari-stok-kasa-banka raporlarını alamıyorsa, üretim sürecini bilgisayardan kontrol edemiyorsa ya da bunların tamamını ve daha fazlasını yapmakla birlikte bunları neden yaptığını ve nasıl yaptığını bilmiyorsa başka bir deyişle geliştirme için fikir üretebilecek bilgi hazinesine sahip değilse “ideal” olmaktan uzaktır (Ceyhan, 2004).

3.2. Bilgi Teknolojisi ve Muhasebe

Muhasebenin bugünkü işlevi bilgi ekonomisinin kullanılması bağlamında daha da artmıştır. Bilgi, günümüzün en önemli rekabet silahıdır. Zira bilgi, doğal kaynaklardan, büyük fabrikalardan yada şişkin banka hesaplarından daha değerli ve daha güçlüdür. Karar alıcıların temel kaynakları kullanacakları doğru bilgilerle değer kazanır. Bu bilgileri ustaca işleyerek kullanabilir hale getirenler ise muhasebecilerdir. Gerek mikro gerekse makro seviyede bilginin değerliliğini koruyabilmesi, bunların güvenilirlik ve zamanlılık kavramı çerçevesinde bilgi kullanıcılarına aktarılması ile doğru orantılıdır. Günümüzde muhasebe bilgileri, işletme yöneticilerinin karar mekanizmalarında önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda muhasebe yönetim-bilgi sistemi olarak görevini yerine getirmektedir (Altan ve Karasioğlu, 2002).

MBS (Muhasebe Bilgi Sistemi), insanlar, süreçler ve bilgi teknolojilerinden oluşur. Bilgi teknolojisi, yazılım ve donanım ürünleri, bilgi üretim sistemleri ve bu sistemlerin geliştirilmesi, yönetim süreçlerinin otomasyonu gibi kavramlar ve faaliyetleri kapsar. Bilgisayar teknolojisinin bilgiyi işleme ve kullanmadaki çok büyük yeteneğinden dolayı, işletmenin çeşitli departmanları ve bu arada muhasebe departmanı için bilgisayar teknolojisi odak olmuştur. Bir bilgi sistemi olarak muhasebe de, bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerden önemli ölçüde etkilenmiş, kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama şeklindeki geleneksel işlevlerini teknolojiyle bütünleşik bir şekilde yapmaya başlamıştır (Ateş, 2005).

Muhasebe bilgi sisteminin, sistemin önemli öğeleri olan muhasebeciler tarafından bir karar destek sistemi içine sokularak operasyonel, taktik ve stratejik boyutlarda geliştirilmesi gerekmektedir. Muhasebecilerin sorumluluğu; işverenlerine, müşterilerine, devlete ve topluma karşıdır (Altan ve Karasioğlu, 2002).

Muhasebe bilgi sistemi (MBS), işletme süreçlerinin muhasebe yönünü yansıtır. Bir işletmenin veri işleme işleri, işletme faaliyetleri ile ilgili verileri toplayan, verileri bilgiye dönüştüren ve hem iç hem de dış kullanıcılara bilgi sağlayan muhasebe bilgi sistemi tarafından yapılır. Bu işlevi ile muhasebe, işletmenin yönetim bilgi sistemlerinin odağını oluşturur. Herhangi bir organizasyonda MBS üç önemli işlevi yerine getirir (Tekin ve Parlakkaya, 2002).

(i) Faaliyetler ve işlemler hakkındaki verileri toplar ve kaydeder.

(ii) Planlama, uygulama ve kontrol faaliyetleri için karar vermede kullanılmak üzere veriyi işleyerek bilgiye dönüştürür.

(iii) Organizasyonun varlıklarını korumak için yeterli kontrolleri sağlar. Bu kontroller, ihtiyaç duyulduğu zaman doğru ve güvenilir verilere sahip olunmasını sağlar

Günümüzde muhasebe bilgi sistemine yönelik olarak geliştirilen KKP (Enterprise Resource Planning-Kurumsal Kaynak Planlaması), MİY (Customer Relationships Management-Müşteri İlişkileri Yönetimi) vb. yazılımlar ile çeşitli veri tabanları (MS, SQL, Oracle vb. yazılımları üzerindeki çalışmalar da işletmeleri VTYS' ne doğru yöneltmektedir. İşletmelerin bilgi sistemlerinde kullanacakları sistemlerin fayda- maliyet analizini sağlıklı bir şekilde yaparak en optimal kararı vermeleri, VTYS'nin etkinliği ve verimliliği açısından büyük önem taşımaktadır (Ateş, 2005).

Muhasebe mesleğinin, son yıllarda ortaya çıkan bilgi teknolojisindeki hızlı gelişmeye uyum sağlamakta geç kalmış olduğu, 1997 ekonomik bunalımından sonra, dünya ülkelerinde ortaya çıkan zincirleme şirket iflaslarıyla belli olmuştur. Bu olumsuz gelişmelerin tek sorumlusu, muhasebe mesleği değildir. Bu sonuçta, şirketlerdeki finansal yönetim bozukluklarının, eksik yapılan muhasebe uygulamalarının ve ahlak standartları düşük işletme yöneticileriyle muhasebe uzmanlarının da önemli payları vardır (Aysan, 2005).

Muhasebe kayıtlarında bilgisayarlardan yararlanabilmek için bu konuda hazırlanmış ticari yazılımlar gerekmektedir. Bu yazılımlar, piyasadan hazır paket programlar şeklinde alınabileceği gibi, işletme içinde uzmanlaşmış personeller var

ise onlara veya özel olarak yazılım firmalarına hazırlattırılabilir. Bu konuda karar verilerken seçeneklerin maliyetleri iyi tespit edilmelidir (Ateş, 2005).

Bilgi teknolojisi etkin kullanılarak zaman ve maliyet tasarrufu sağlanmakta ve çalışma süreci verimli kılınmaktadır. Muhasebe programları, mesleki işlemlerin yapılabilmesi için son derece sade, kullanımı kolay ve pratik çalışma imkânı sağlamakta ve değişikliklere her zaman cevap verebilmektedir. Muhasebe programları sayesinde veriler yedeklenmekte, önceki dönem verilere anında ulaşılabilir. Tekdüzen Muhasebe Sistemine geçilmekle meslekte standartlaşmaya gidilmiştir. Aynı işleve sahip işlemler aynı hesapta işlenerek önceki dönemle karşılaştırma yapma ve işletmeler arası kıyaslama yaparak rakiplere göre durumunu inceleme kolaylığı sağlanmıştır. Bu standartlaşmanın oluşmasıyla defterler artık elektronik ortamda tutulmaya başlanmıştır. Defterlerin elektronik ortamda tutulması, işletmeleri bilgi teknolojisi kullanımına itmiştir.

Bilgi teknolojilerinin işletmenin çeşitli departmanlarında ve bu arada muhasebede kullanılmasıyla birlikte, geliştirilen yazılımlar bugünün bilgi ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmış, bu nedenle işletmeler gelişen donanım ve iletişim teknolojilerinin desteği ile işletme genelinde tam entegrasyonu hedef almışlardır. Bu yaklaşım KKP (kurumsal kaynak planlaması) sistemlerinin geliştirilmesine yol açmıştır. KKP bir organizasyonun bilgi işleme sistemleri ve onunla ilgili bütün verilerin tamamının entegrasyonunu sağlamak için geliştirilmiştir. Muhasebe de bu gelişmeden etkilenmiş, önceleri muhasebe yazılımları bağımsız iken, KKP sisteminde tümleşik yapı içinde bir modül haline gelmiştir (Tekin ve Parlakkaya, 2002).

Muhasebede bilgi teknolojilerinin kullanımında ticari yazılım ürünleri önemli rol oynamıştır. Önceleri, muhasebe faaliyetlerinin bilgisayar ortamında izlenmesine öncülük eden “genel muhasebe programları” geliştirilmiştir. Bu programlarla defter tutma ve devlet birimlerine verilecek beyanname ve bildirgelerin hızlı, güvenilir ve daha düşük maliyetle hazırlanabilmesi mümkün olmuştur. Bu programlar planlama, kontrol ve karar desteği için gerekli bilgileri sağlamaktan uzaktır. Daha sonra genel muhasebe programları yerine muhasebede entegre programlar kullanılmaya başlanmış, böylelikle herhangi bir amaçla bilgisayara girilen bir bilginin muhasebe kaydının otomatik olarak yapılması sağlanmıştır. Genel muhasebe programları ile

başlayan gelişme, son olarak işletmelerin tüm departman ve fonksiyonlarını bir bilgisayar sisteminde tümleşik hale getiren kurumsal kaynak planlaması-KKP (Enterprise Resource Planning-ERP) yazılımları ile devam etmiştir. KKP yazılımlarında muhasebe, tümleşik yapı içinde bir modül olarak yer almaktadır (Tekin ve Parlakkaya, 2002).

İşlemlerin elektronik ortamda yapılması anlamına gelen e-devlet çalışmaları ülkemizde büyük bir hızla hayata geçirilmeye başlanmıştır. Maliye bakanlığı, SSK, Vergi Daireleri gibi kurumlar geliştirdikleri internet tabanlı projelerle e-devlet dönüşümüne hızla katılmaya başlamışlardır. Maliye Bakanlığı, elektronik belge ve elektronik defter ile vergi kayıplarını en aza indirmeyi hedeflemiştir. Artık işlemlerin, kâğıtlarla değil bilgisayar aracılığı ile elektronik ortamda yapılması için çalışmalar hızla yapılmakta ve bu hususta epeyce yol alınmıştır. Örneğin; kâğıt kullanmadan fatura bilgisayar ortamında düzenlenerek, elektronik ortamdaki fatura müşteriye veya vergi dairesine gönderilebilmektedir. Beyannamelerin elektronik ortamda verilmesi ile muhasebecilerin ve vergi dairesi çalışanlarının işlemleri kolaylaşmış, vergi dairelerinde çekilen kuyruk sıkıntılıları son bulmuştur. Bu gelişmeler muhasebe mesleğini, kayıtları tutan değil, tutulan kayıtları denetleyen bir konuma getirecektir.

İnternet tabanlı projelerden biri Maliye Bakanlığı tarafından geliştirilen VEDOP projesidir. VEDOP Projesi ile muhasebeciler beyannamelerini elektronik ortamda vermeye başlamıştır. Bu uygulamanın yürürlüğe girmesi ile artık muhasebecilerin vergi dairelerine gitmelerine gerek kalmamıştır. Böylece muhasebecilere zaman ve maliyet tasarrufu sağlanmıştır. Ayrıca bu sistem vergi dairelerindeki vezne bölümünü kaldırarak, tahsilât ve ödemelerin tamamen bankacılık sistemine yönlendirmektedir.

Son birkaç yılda hızlandırılan çalışmalar, sadece çağdaş iletişim teknolojisine uyum sağlamakla kalmayıp, muhasebe denetim ilke ve standartlarındaki aksaklıkları gidermeye çalışmaktadır. Son yıllarda hızla gelişen bilgi teknolojisine uyum sağlamak ve şirketlerden yapılan finansal bilgi açıklamalarında güncelliğin sağlanmasını kolaylaştırmak için, birkaç yıl önce, XML (extensible markup language-genişletilebilir etiketleme dili) ve XBRL (extensible business reporting

language-genişletilebilir işletme raporlama dili) diye, şirketlerin aboneliğine açık iki bilgisayar programı da geliştirilmiştir (Aysan, 2005).

Bilgi teknolojisindeki gelişmeler sonucu, muhasebenin kaydetme fonksiyonun sona erdiği, bunun yerine muhasebe eğitimi ve uygulamalarından mali tablo düzenleme, analiz, yorumlama ve yöntem kararlarına ışık tutucu bilgileri hazırlama ve sunma görevi beklenmektedir (Aydemir, 2000, s.148).

4. TEKNOLOJİ KABULÜ VE TEKNOLOJİ KABUL MODELİ

4.1. Teknoloji Kabulünü İnceleyen Modeller

Bilgi teknolojisi günümüzün vazgeçilmez bir unsuru olmuş ve hayatımızın her alanında yer almaya başlamıştır. Bilgi teknolojisi bazı sektörlerde hemen kabul görmüş ve hızlıca yayılmıştır. Fakat bazısında ise dirençle karşılaşmış, çok yol kat edememiştir. Kullanıcıları bu davranışlara sevk eden, bilgi teknolojisine karşı olan yaklaşımlarıdır. Kullanıcılar, sunulan teknolojiyi niçin kabul etmekte veya reddetmektedir? Sergiledikleri davranışların nedenleri nelerdir? Bu soruları cevaplamak için teknoloji kabulünün nasıl gerçekleştiğini ortaya koyan modellerden yararlanılmaktadır.

Tablo. 4.1. Teknoloji Kabulü İlgili Modellerin Bir Özeti (Sun H. ve X., Xiao)

Modeller	Model üzerinde çalışanlar
Teknoloji Kabul Modeli	Davis, 1989; Davis, Bagozzi, & Washaw, 1989; Venkatesh & Davis, 2000.
Planlı Davranış Teorisi	Mathieson, 1991; Taylor & Todd, 1995.
Harekete Geçirme Modeli	Davis, Bagozzi, & Warshaw, 1992.
Bilgisayar Kişisel Etki	Compeau & Higgins, 1995a, 1995b.
Teknolojinin Kullanımı ve Kabulünün Bütünleşik Teorisi	Venkatesh, Morris, Davis,&Davis, 2003.

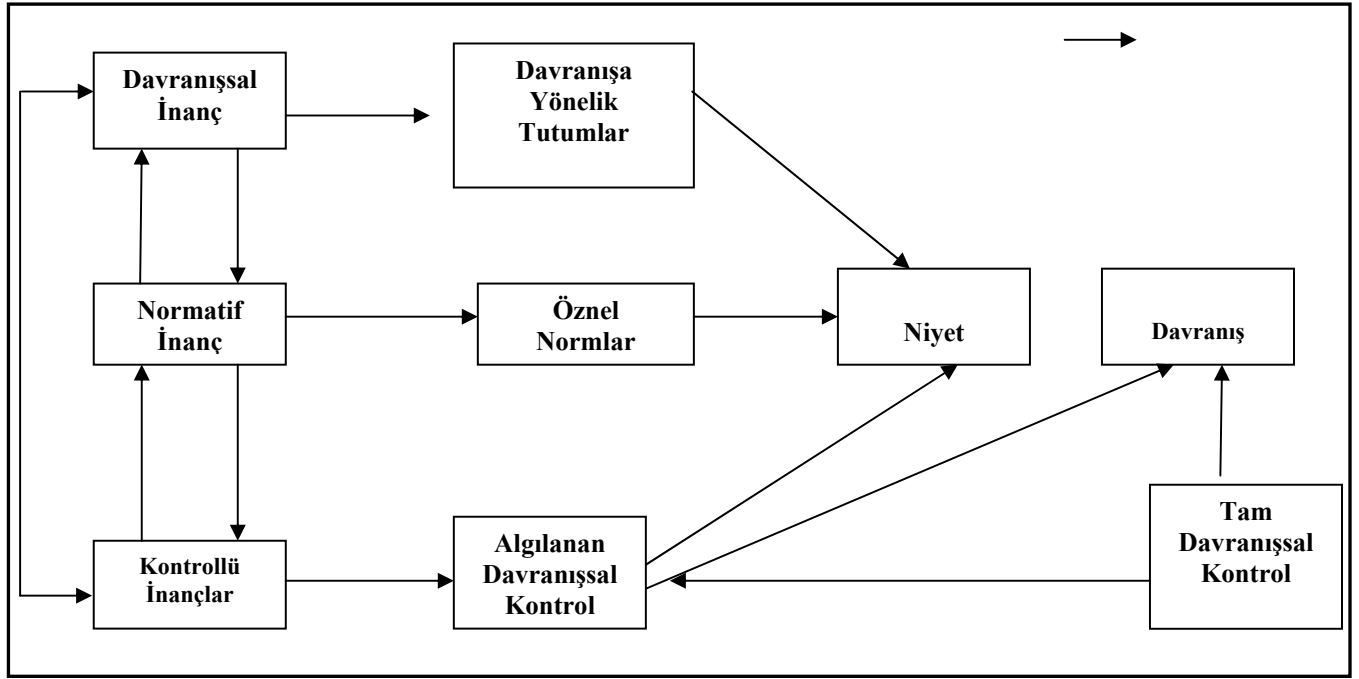
Bu modellerden biri, Izek Ajzen ve Martin Fishbein tarafından 1980’de geliştirilen Mantıklı Eylem Teorisi (Theory of Reasoned Action- MET) modelidir. “Mantıklı Eylem” Teorisi’nin kökleri sosyal psikoloji alanına dayanır. Sosyal psikologlar davranışı etkileyen tutumları açıklayabilmek için, insanların bir davranışı değiştirme yollarına “nasıl ve niçin” inandıklarını araştırmışlardır. Davranış üzerinde etkili olan tutumlar ile ilgili çalışmalar 1872’de Charles Darwin ile başlamıştır. Darwin tutumu bir duygunun psikolojik baskısı olarak tanımlamıştır. 1930’larda ise psikologlar tutumu, duygular veya davranışsal parçalar ile düşünme, olarak tanımlamışlardır. Sosyal psikologlara göre tutum, davranış ve bilmeyi içerir ve ikisi arasında pozitif bir ilişki vardır (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.2-3).

Basit bir anlatımla MET’ne göre, bir kişinin davranışı, davranışın sonucuna karşı geliştirdiği tutumu ve sosyal çevresindeki insanların fikirleri tarafından

etkilenir. Ajzen ve Fishbein'e göre MET, davranış ve tutum arasında gözlenen ilişkiye aracılık eden bir psikolojik süreç modelidir. Teori, davranışın gerçekleşmesini sağlayan niyetin; kişilik yapısı, kişisel tutum ve kişisel normlar tarafından oluşturulduğunu söylemektedir. MET'ne göre davranış kültürden de etkilenir ve yeni bir teknoloji kullanılacaksa ve bunu kullanma konusunda başarı elde edilmek isteniyorsa bu açıdan da değerlendirilmelidir (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.3).

Teknoloji kabulünü inceleyen bir yaklaşım da (Technology Acceptance Model) TKM-Teknoloji Kabul Modelidir. Model Davis tarafından 1989'da Fishbein ve Ajzen'in MET modelinden yararlanılarak geliştirilmiştir. Modele göre, bilgi sistemlerinde kurum olarak bir başarı sağlamak isteniyorsa, öncelikle bu sistemin bireyler tarafından kullanılması gerekir. TKM'de sistem kullanım davranışı; algılar, tutumlar ve bireyin davranışa yönelik niyetleri ile açıklanmıştır. Davis (1989), bilgi sisteminin kullanımı ve kabulünde iki değişkenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunlar; “algılanan kullanım kolaylığı” ve “algılanan fayda”dır (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.3).

Bir diğer yaklaşımda Planlı Davranış Teorisidir. MET tarafından geliştirilmiş olan PDT (Planlı Davranış Teorisi) davranışların belirlenmesi olarak algılanan davranışsal kontrolü içermektedir. MET ve PDT deneysel olarak onaylanmış ve her iki model toplumsal psikolojisi içinde inanç, tutum, niyet, davranış ilişkisinin kullanım üzerindeki etkileri ve nedenlerini açıklamak veya tahmin edebilmek amacıyla geniş çapta kullanılmaktadır.

Şekil.4.1. Planlı Davranış Teorisi (PDT: The Theory of Planned Behaviour, Ajzen, 2002)

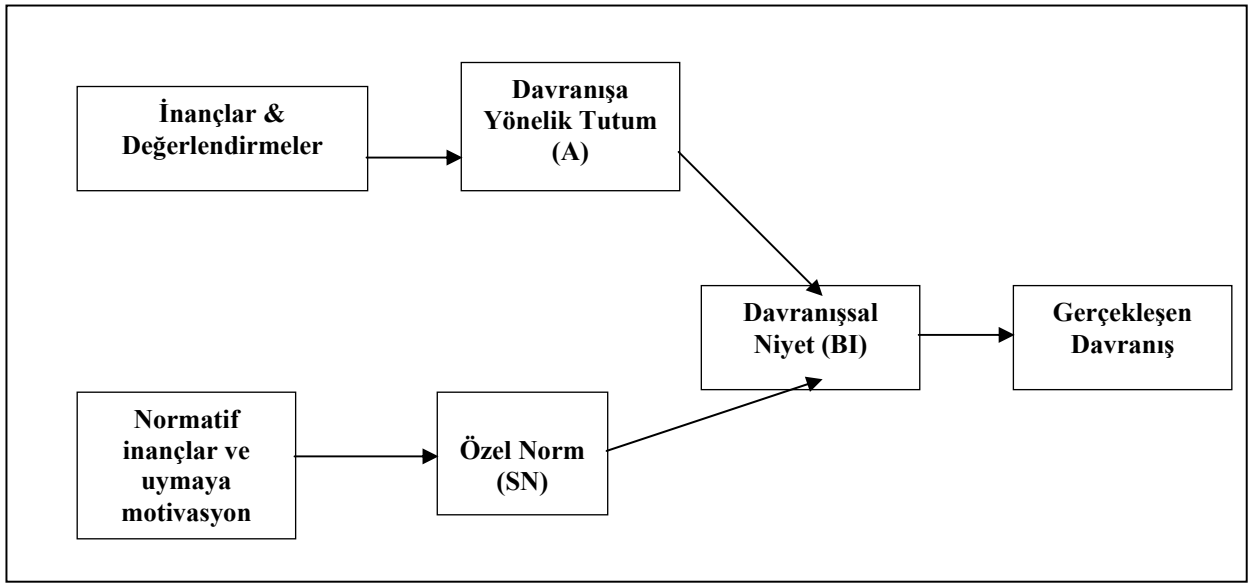
4.2. Teknoloji Kabul Modelinin Oluşturulmasında Kullanılan Teoriler

Teknoloji kabul modeli, en çok bilinen ve kullanılan teorilerden olan Mantıklı Eylem Teorisi (MET: Theory of Reasoned Action) geliştirilmesi sonucu oluşmuştur. MET'n de kullanılan inanç ve değerlendirme gibi soyut kavramlar bu teoriyi zayıf kılmaktadır. Bunu gidermek amacıyla TKM geliştirilmiştir.

4.2.1. Mantıklı Eylem Teorisi (Theory of Reasoned Action)

Ajzen tarafından geliştirilen Mantıklı Eylem Teorisi (MET), insanın davranış niyetlerinin tutum ve kişisel normlar tarafından etkilendiğini öne sürmektedir. Fakat MET, tutumları etkileyen faktörlerin inanç ve değerlendirme gibi soyut kavramları kullandığından zayıf bir modeldir. Davis tarafından geliştirilen TKM ise, bilgi teknoloji kullanımı ve kullanıcı davranışlarını açıklanması ve tahmin edilmesi için güçlü, kuvvetli ve yaygın kullanılan bir modeldir. Fakat bunun yanında, TKM bir

bireyin tutumunda önemli bir rol oynayan sosyal faktörleri içermemektedir. Son zamanlarda araştırmacılar bu kusurların üstesinden gelen çeşitli modeller geliştirmişlerdir. Örneğin; Venkatesh ve Davis kişisel norm, gönüllülük (istem) ve iş ilişkileri, çıktı kalitesi, sonuç gösterileri ve algılanan kullanım kolaylığını içeren TKM'ni geliştirdiler. MET'ne göre belirli bir davranış içindeki bireyin eylemi, kişisel normlarla ve kişisel tutumlarla müştereken oluşturulan bireyin davranış niyeti tarafından belirlenmektedir. Tutumlar, belirli bir davranışa karşı bireyin pozitif veya negatif hisleri olarak tanımlanmakta ve bunlar bireysel inançlar tarafından etkilenmektedir.

Şekil.4.2. Mantıklı Eylem Teorisi (Fishbein & Ajzen 1975)

TKM, MET ne uyumlaştırılmış ve hedef bir sisteme karşı davranış niyetleri, tutumları, algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı arasında ilişkileri açıklamaktadır.

MET'ne dayanan TKM, kullanıcıların bilgisayara yönelik inanışları tutumları etkileyen ve bir sistemin kullanılması için davranışın meydana gelmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Hem MET ve hem de TKM kullanıcı davranışları üzerindeki dış değişkenlerin etkileri, kullanıcının inanışları ve tutumların birbirleriyle ilişkili olduklarını ileri sürmektedir. İnanışlar bir bireyin kişisel değeriyle ilgili iken; Tutumlar, davranışın şekillendirilmesinde bireyin pozitif veya negatif hisleri ile ilişkili olmasının yanında, bazı davranışların şekillenmesine önemli bir faktördür.

TKM, bilgi sistemi kabulü ve kullanımını anlamaya yönelik önemli bir teorik katkı sunmaktadır. Fakat bazı bilgi sistemi araştırmacıları tarafından yeni bilgi sisteminin kullanım ve uyumu içinde sosyal etkileri tamamen ölçme yönüyle eksik olduğu ileri sürülmektedir. Sosyal etkileri gösteren yapıyı açıklamak önemlidir. Fakat araştırmacılar, MET'ne dayanan teorik ve psikolojik sorunlara sahip kişisel norm kavramı, sergilenen davranışın başkaları tarafından etkilenmesiyle mi veya kendi tutumu olduğunu ayırt etmenin zor olduğunu ifade etmektedirler.

4.3. Teknoloji Kabul Modeli

İlk defa 1986'da Davis tarafından geliştirilen TKM, bilgisayar kullanımına yönelik tutumları, bilgi teknoloji kullanımını, kullanıcı davranışlarını açıklaması ve tahmin edilmesi için geliştirilen bir modeldir. Modelin teorik temeli 1980'de Ajzen ve Fishbein tarafından geliştirilen MET'ne dayanmaktadır. MET tasarlanmış davranışların belirtileriyle alakalı sosyal psikolojiden oluşan genişçe incelenmiş bir modeldir.

TKM, insanların niçin bilgisayar kullanımına dirençli olduğunu, teknoloji kabulü tercihini anlamak, kullanıcıların değişikliklere nasıl cevap vereceklerini tahmin etmek ve sistemin doğasının değişmesiyle kullanımdaki gelişmeyi incelemektedir.

Bilgi teknolojisi kullanımı ve kabulü araştırmaları, bilgi sistemini odak noktası olarak almaktadır. Özellikle çoğu çabalar, bilgi teknoloji kabulünü etkileyen faktörleri tahmin edebilen teorilerin kurulmasını içermektedir.

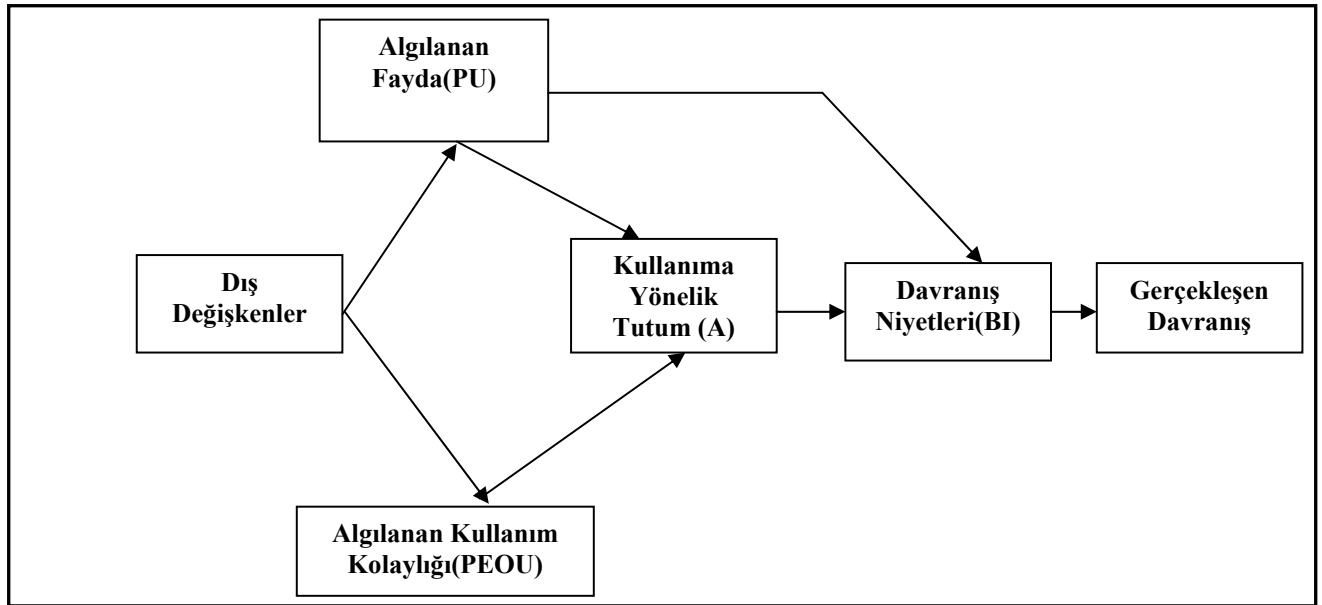
Ayrıca, TKM' li iş sektöründe bilgi teknolojisinin oluşturulmasını kolaylaştıran ve teknoloji kullanımına sevk eden faktörleri tanımlamak için kullanılan en yaygın bir modeldir. Başka bir deyişle, TKM kullanıcılar niçin bilgisayar teknolojisini kabul etmekte veya reddetmekte olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. TKM teknolojinin AKK(Algılanan kullanım kolaylığı) ve AF(Algılanan fayda) olarak iki boyutta şekillendirmektedir. Araştırmalar, teknoloji hakkındaki inanışların kullanıcıları yönlendirdiğini göstermektedir.

Kullanıcılar,

- 1- Teknolojiye karşı pozitif tutumlar
- 2- Teknolojinin kullanımına doğru niyetlenme
- 3- Teknolojiyi kullanma davranışlarında bulunurlar.

TKM' nin özellikleri

- 1- TKM davranış niyetlerini etkileyen algılanan davranış kontrolü ve sosyal normları dikkate almamaktadır.
- 2- AKK ve AF, davranış niyetleri ile tutumları belirlemektedir.
- 3- Davranış niyetleri, direkt olarak AF ve tutum tarafından etkilenmektedir.
- 4- AKK ve AF çerçevesinde pek çok dış faktör (sistem dizaynı ve kullanılan karakteristikler, kolaylaştırılan destek eğitim) davranış niyetlerini etkilemektedir.
- 5- AKK ve AF bilgi sisteminin tasarlanması ve yürütülmesini anlaşılır kılmaktadır (Hung ve Chang, 2005).

Şekil 4.3. Teknoloji Kabul Modeli (Davis ve diğerleri.1989)

TKM de bilgi teknolojisinin kullanımı davranış niyetleri tarafından oluşmaktadır. AKK ve AF'nın direkt ve endirekt etkilerinin yanı sıra, davranış niyetleri tutumlar tarafından etkilenir. AKK, AF üzerine direkt bir etki yaparken, hem AF hem de AKK tutumları birlikte etkiler.

“Algılanan kullanım kolaylığı”, kişinin belirli bir sistemi çok fazla çaba sarf etmeden kullanabilme inancının derecesidir. “Algılanan fayda” ise, kişinin belirli bir sistemi kullanmasının işindeki performansını arttıracığına olan inancının derecesi, olarak tanımlanmaktadır. TKM’ ne göre, kullanım kolaylığı ve algılanan fayda anlayışları sistem kullanımına karşı kullanıcı tutumlarını, tutumlar da sistem kullanımı için davranışa yönelik niyeti etkiler. Gerçek kullanım, DN (davranış niyetleri) tarafından tahmin edilir (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.3).

TKM, bir sistem hakkında önceden bilgisi olmayan kullanıcının davranışlarını tahmin etmeye çalışmaktadır. Genel olarak araştırmalar şu an kullanımda olan sistemler ve iş çevrelerinde teknoloji kabulü üzerine odaklanmıştır. Fakat potansiyel kullanıcılar gerçek kullanıcılardan farklıdır. İlk kez kullananlar ile sürekli kullanıcıların kullanım ve niyetleri farklı belirtiler göstermekte ve ev ortamındaki kullanıcılarla ticari potansiyel kullanıcı farklı belirtiler göstermektedir.

TKM’nin kritik gözden geçirilmesinde Legris, Ingham ve Collette (2003) bir çalışma yürüttü ve bu sonuçlara göre TKM bilgisayar kullanımının yaklaşık % 40 değişikliğini açıklamaktadır (Shang , Chen ve Shen, 2005).

TKM belirlenen sistemin kullanımında AF ana faktör ve AKK ikinci bir faktördür. Davis, AKK ve AF içerisinde sistemin kullanımı üzerine endirekt ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Venkatesh ve Davis AKK kullanıcının bilgi teknolojisinin kabulü üzerinde pozitif ve direkt bir etkiye sahip olduğunu açıklamıştır. Fakat bilgi sistemi / bilgi teknolojisi kullanımı üzerine AKK’nın etkileri hakkında uyumlu sonuçlara ulaşılamamıştır (Shih, 2004).

TKM çeşitli uygulamalar ve farklı dış değişkenler ile uygulandı ve genişletildi. Son zamanlarda uygulamalar internet alanına yayılmaktadır. Pek çok deneysel çalışmalar TKM’nin , sürekli olarak davranışların ve kullanım niyetlerindeki değişikliği önemli bir oranda açıkladığını göstermiştir (Shang , Chen ve Shen, 2005).

Igarria ve diğ, (1995) TKM’ni kullanımı en kolay, basit ve en güçlü bilgisayar kullanım modellerinden biri olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Chau (1996) Saga ve Zmud (1994) TKM’ ni, gözden geçirdiği yirmiye aşkın bilgisayar kullanımının en geçerli modellerden biri olduğunu belirtmiştir.

4.3.1. Algılanan Fayda

Algılama, bir olay veya nesnenin varlığı üzerinde duygular yoluyla bilgi edinmedir. Algılama süreci ile kişi, çevresindeki uyarıcılara anlam verir. Algılamayı etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunların başlıcaları, uyarıcının fiziksel nitelikleri, uyarıcının çevresiyle ilişkileri ve kişinin içinde bulunduğu özelliklerdir (www.iticu.edu.tr)

Davis, AF'nın bütün iş iyileştirilmesinde çıktının etkileriyle sistemin kullanımının beklentisiyle ilişkilendirilmiş olduğunu belirtmektedir.

AF, tutumun üzerine önemli ve güçlü bir şekilde etkiye sahiptir. Bu önerinin aksine Davis, AF tutumun aracı olarak gerçek kullanım üzerine güçlü ve direkt bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Davis'e göre, bu sonuç Fishbein ve Ajzen'nin önerileri çeliştiği halde, tutumun üzerinde ve onu aşan davranış üzerindeki bir algının direkt etkisi Triandis (1977) ve Bagozzi (1982) araştırmaları gibi diğer psikolojik araştırmalarda görünmektedir.

Davis AF'nın büyük ölçüde şu anki kullanım ve kişinin tahmin edilen gelecekteki kullanımıyla ilgili olduğu görüşünü savunmuş ve bunu ölçmek için bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçek yapılan pek çok çalışma ile desteklenmiş ve geliştirilmiştir (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.3).

Davis (1989); algılanan faydayı, kişinin bir uygulamanın iş performansını iyileştirmeye yardımcı olacağına dair inançlarının artması ile o uygulamayı kullanıp kullanmaması olarak tanımlamaktadır. Dansky ve Ark. (1999)'nın Forsythe den aktardığına göre, son kullanıcının sistem kabulünü arttırmak için, sistemi kuranların hem son kullanıcının potansiyel ihtiyaçlarını hem de yapıyı doğru algılamaları gerekmektedir. Buradan yola çıkarak ETK sistemini bir hastanede uygulamak isteyen kurum yöneticisinin öncelikle o sistemi kullanacak kişilerin algılanan fayda düzeylerini ölçmesi; sistemin kullanım oranını önceden tahmin etmesine ve gerekli önlemleri almasına imkân sağlayacaktır (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.3-4).

Algılanan faydanın tahmin edilmesi için, öncelikle onu etkileyen etmenlerin incelenmesi gerekmektedir. Dansky ve arkadaşlarının (1999) yaptığı çalışmada, algılanan faydanın etkilendiği etmenler kişisel ve yapısal faktörler olarak bir model üzerinde ifade edilmiştir (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.4).

AF'yı etkilediği inanılan önemli dış değişkenler araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Elde edilen bulgular dış değişkenlerin algılanan faydayı önemli derecede etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu dış değişkenler, etkili yarar, görev performansı etkinliğinin iyileştirilmesi (Hu ve diğerleri, 2005); algılanan risk, müşterilerin satın alma kararları sonuçlarını önceden sezemediği belirsizlik (Chan & Lu, 2004); paylaşılmış inanç, makamlar ve emsaller arasında paylaşılmış kişisel inançlar, organizasyon ve yararları (Amoako-Gyomak & Salem, 2004); bilgisayar tutumu (Chau, 2001); ilişki (Hong, Thong, Wong&Tam 2001-2002; Shih, 2004); ve algılanan eğlencedir (Liaw & Huang, 2003; Yi & Hwang, 2003). Aşağıdaki tabloda sonuçların özeti gösterilmektedir (Sarp, s.4).

Tablo.4.2. Algılanan faydanın dış değişkenleri (Sarp, J. H., “Development, Extension , and Application: A Review Of The Technology Acceptance Model”).

Çalışma	Dış Değişkenler	Sonuç
Amoako-Gyampah ve diğerleri (2004)	Paylaşılmış İnanç	Önemli
Chan & Lu (2004)	Algılanan Risk	Önemli
Chan (2001)	Bilgisayar Tutumu	Önemli
Hong ve diğerleri (2001-2000) ; Shih (2004)	Anlamlılık	Önemli
Hu ve diğerleri(2005)	Etkili Yarar	Önemli
Liaw & Huang (2003); Yi & Hwang(2003)	Algılanan Eğlence	Önemli

4.3.2. Algılanan Kullanım Kolaylığı

Davis, AKK'nın tutumu etkilediğini ve algılanan bu kullanım kolaylığı algılanan fayda üzerine direkt ve güçlü bir etkiye sahip olduğunu açıklamaktadır. Böylece kullanıcı kullanım kolaylığı ile daha fazla verim almaktadır.

Davis'in çalışmaları, algılanan kullanım kolaylığının algılanan faydadan daha fazla tutum üzerinde bir etkiye sahip olduğu göstermektedir.

Venkatesh (1996) ve Venkatesh ve Davis (2000) algılanan kullanım kolaylığı çalışmalarını incelemişler. Özellikle bilgisayar kişisel-etki diğer önemli çalışmalar içerisinde değerlendirildi. Bazı araştırmalar bilgisayar kişisel-etki algılanan kullanım kolaylığının önemli bir belirleyicisi olduğu ortaya koymaktadır (Chang & Lu, 2004; Gong ve diğerleri, 2004; Hong ve diğerleri, 2001-2002). Fakat bir çalışmada bilgisayar kişisel-etki, algılanan kullanım kolaylığının önemli bir belirleyicisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Chau, 2001). Algılanan eğlence (Venkatesh,

2000), Yi ve Hwang (2003) tarafından yapılan bir çalışmada kullanılmıştır ve önemli bulunmuştur (Sarp, s.5).

Diğer dış değişkenler; yararlar ve eğitimde paylaşılmış inanç (Amoako-Gyampah & Salam, 2004), araştırma alanının bilgisi (Hong ve diğerleri, 2001-2002), ilişki (Hong ve diğerleri 2001-2002; Shih, 2004) ve kişisel bilgisayar deneyimi (Liaw & Huang, 2003) olarak sayılmaktadır. Dış değişkenlerden bilgisayar tutumu ve algılanan kaynaklar algılanan kullanım kolaylığını belirlemede önemli bulunmadı. Aşağıdaki tabloda sonuçların özeti gösterilmektedir (Sarp, s.5).

Tablo.4.3. Kullanım Kolaylığının Dış Değişkenleri (Sarp, J. H., “Development, Extension , and Application: A Review Of The Technology Acceptance Model”.)

Çalışma	Dış Değişkenler	Sonuç
Amoako-Gyampah ve diğerleri (2004)	Paylaşılmış İnançların Eğitimi	Önemli
Chan (2001)	Bilgisayar Tutumu	Önemli Değil
Hu ve diğerleri (2001-2002)	Araştırma Alanının bilgisi	Önemli
Hong ve diğerleri (2001-2002) ; Shih (2004)	Anlamlılık	Önemli
Liaw & Huang (2003)	Kişisel Bilgisayar Deneyimi	Önemli
Mathieson ve diğerleri (2001)	Algılanan Kaynaklar	Önemli Değil

Aşağıdaki tabloda mevcut çalışmalarda kullanılmış olan AF ve AKK için 9 farklı çalışmada dikkate alınmıştır. Çalışmalar arasında ölçü unsurlarındaki farklılıklar, farklı teknolojiler için TKM (Teknoloji Kabul Modeli)’ ne uyumlu sonuçlar oluşturmaya eğilimli oldukları görülmektedir.. Ölçülen yapıların temel tanımlayıcıları aynıdır ve bu yüzden TKM’n de yapılar arasındaki ilişki üzerindeki deneysel sonuçlar, yapıların nasıl ölçüldüğü ile çok etkilenmemektedir.

Tablo 4.4. Algılanan Fayda ve Algılanan Kullanım Kolaylığını Ölçen Unsurlar (Qingxiong, M. ve L., Liping, 2004, “The technology acceptance model: a meta-analysis of empirical findings” , Journal of Organizational and End User Computing)

Çalışma	Algılanan Fayda	Algılanan Kullanım Kolaylığı	Teknoloji
Davis (1989)	-Daha hızlı çalışma -İş performansı -Verimlilik artışı -Etkililik -İş daha kolay yapılır -Faydalı	-Öğrenimi kolay -Anlaşılır ve açık -Beceriye dönüştürme kolaylığı -Kontrol edilebilir -Esnek	Grafik ve e-mail ile laboratuvar deneyi
Gafen&Keil (1998)	-Tekdüzelik görevlerini başarmak için kullanımı beni daha çok hızlandırmakta -.... Kullanımı yaptığım işin kalitesini artırır -.... Kullanımı iş performansımı iyileştirir -Bunlardan öte işimde avantajlı olduğumu buluyorum -....kullanımı satışlarımın verimliliğini artırır	-Benim için....çalıştırılmasının öğrenimi kolaydır -....kullanımı açık ve anlaşılır -İnanıyorum ki kullanımı kolaydır	Uzman sistem CONFIG ile çalışma alanı
Heijden (200)	- İlk olarak Faydalı bir site buluyorum - Sitedeki bilgiler beni ilgilendiriyor - Değer üreten bir site	- Site etrafında yönlendirme kolaydır - İhtiyaç duyduğum bilgiye çabukça ulaşabilirim -Faydalı-arkadaş canlısı bir site olduğunu düşünüyorum	Bir web sitesi ile çalışma alanı
Agarwal & Prasad	- Görevler daha çabuk başarılı - İşimin performansı iyileşir - Bana işimin üzerinden daha büyük bir kontrol verir -Yaptığım işin kalitesini artırır -Verimliliğimi iyileştirir -İşimin yapımını daha kolaylaştırır -İşimde faydalıdır	-Benim için görevlerimi nasıl yerine getireceğimi hatırlamada kolaydır -Benim ne yapmak istediğimi yapması kolaydır -....kullanımında beceriye dönüştürme benim için kolay olacaktır -.....kullanım için kolay olacaktır	GUI çevresi ile çalışma (Field study with GUI environment)
Davis, Bagozzi & Warshaw (1989)	-....kullanımı iş performansını iyileştirebilir -....kullanımı itibarımı artırabilir -....kullanımı verimliliğimi artırabilir -.....faydalı bulabilirim	- Benim için çalıştırılmasının öğrenimi kolaylaştırılabilir -Benim ne yapmak istediğimi yapması kolay bulabilirim -....kullanımında beceriye dönüştürme benim için kolay olabilir -.....kullanım için kolay olabilir	Bir kelime işlemci ile laboratuvar deneyi
Gefen & Straub	- ABC kitap incelenmesin de performansı iyileştirir -ABC kitap satın almada ve inceleme de beni etkin kılar -ABC kitap satın almada ve incelemede itibarımı artırır -ABC kitap satın alımı ve araştırmayı daha kolaylaştırır -ABC satılan kitapların araştırılması ve satın alınmasın da verimliliği artırır	-ABC öğrenmeyi kolaylaştırır -ABC de beni etkileyen açık ve anlaşılabilirliği -ABC kullanımında beceriye dönüştürme kolaydır -ABC çalıştırılmasının öğrenimi kolaydır -ABC birbirini etkileme de esnektir	Bir online kitapevi ile laboratuvar deneyi
Igbaria, Iivari & Maragahh (1995)	kullanımı iş performansımı geliştirir -....kullanımı verimliliğimi artırır -.... işimde faydalı buluyorum -.... Kullanımı işimde itibarımı artırır -....kullanımı daha iyi kararlar almak için rehberlik eden bilgi ile beni önceden hazırlar	-....kullanımı için öğrenme benim için kolay olabilir -....benim ne yapmak istediğimi kolayca yapabildiğini düşünüyorum - Benim için ...kullanımını beceriye dönüştürmek kolay -...kullanımı kolaylaştırdığını düşünüyorum	Mikro bilgisayar ile çalışma alanı
Venkatesh & Davis (1996)	-....kullanımı kademeli programımda performansımı giderek iyileştiriyor -Kademeli programımda kullanımı verimliliğimi giderek artırıyor -....kullanımı kademeli programımda itibarımı yükseltiyor -.....Kademeli programımda faydalı bulurum	-....ile etkileşim açık ve anlaşılabilir -....ile etkileşim çok zihinsel çaba gerektirmiyor -....kullanımını kolay buluyorum -....benim ne yapmak istediğimi kolayca yapabildiğini düşünüyorum	Kişisel Bilgisayar(PC) ve kelime işlemci ile laboratuvar deneyi
Straub, Limayen & Karahanna (1995)	- Voice mail işteki performansım için çok önemlidir -Kararlarımın oluşumunda çok etkilidir	- Voice mail benim ne yapmak istediğimi kolayca yapabildiğini düşünüyorum - Voice mail kullanırken kendimi çok rahat hissediyorum	Voice mail ile çalışma alanı

1989 dan 2003 yılına kadar TKM üzerine çalışılmış makaleleri incelemek için iş kaynaklı ilk database kullanımlı bir literatür çalışması oluşturulmuştur. Bu çalışmada 74 makale incelenmiş ve bilgi sistemlerine önderlik eden 7 (Management Science, MIS Quarterly, Information Systems Research, Journal of Management Information Systems, Communications on ACM, Decision Sciences ve INformation and Management) dergi içerisinde yayınlanan makaleler ele alınarak çalışma sınırlandırılmıştır. Bu dergilerden 40 makale değerlendirmeye alınmıştır. TKM’ni incelemek amacıyla yapısal deney modelini kullanıldığı 21 deneysel çalışma bulunmuştur. AF ve AKK’nın yapısal ağırlıkları, t değerleri, Davis’in orijinal 6 tane AF ve AKK unsurlarından yaralanılıp yaralanılmadığı, ilk maruz kalma veya önceki uygulama bilgilerinin analiz edilip edilmediği, bağımlı değişkenler(kullanım niyeti, algılanan kullanım, tutum, gelecekteki kullanım v.s.), uygulama alanı ve yazar/çalışmaya dayanan verilerin özeti aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo. 4.5. Uygulama aracılığıyla t-değerleri ve yapısal ağırlıkları (Deng, X., W.J., Doll, A.R., Hendrickson ve J.A., Scazzero, 2005, “A Multi-Group Analysis Of Structural Invariance : An Illustration Using The Technology Acceptance Model”, Information & Management, 42(5).

Çalışma	Uygulama	Uygulama ayla İlgili İlk Çalışma	Bağımlı Değişken	PU Ve PE Ölçümü	Algılanan Fayda	Algılanan kullanım kolaylığı		t- değ eri
					Yapısal Katsayı	t- değ eri	Yapısal katsayı	
Adams ve diğerleri	E-Mail	Hayır	Algılanan Kullanım	Hayır	0,36**	2,6	0,05	0,40
Adams ve diğerleri	Voice Mail	Hayır	Algılanan Kullanım	Hayır	0,31*	1,8	0,13	0,75
Adams ve diğerleri	Wordperfect	Hayır	Algılanan Kullanım	Hayır	-0,03	-0,42	0,21**	2,5
Adams ve diğerleri	Nilüfer(Lotus) 1-2-3	Hayır	Algılanan Kullanım	Hayır	0,85**	2,97	-0,39*	-1,8
Adams ve diğerleri	Harvard Grafikleri	Hayır	Algılanan Kullanım	Hayır	0,07	0,25	0,49*	1,8
Agarwal ve Prased	GUI Arayüz	Evet	Tutum	Hayır	0,47**	N/A	0,28**	N/A
Agarwal ve Prased	GUI Arayüz	Evet	Kullanım Niyeti	Hayır	0,25**	N/A	N/A	N/A
Chau	Microsoft Word	Evet	Kullanım Niyeti	Hayır	1,55***	7,97	-0,01	-0,08
Chau	Microsoft Excel	Evet	Kullanım Niyeti	Hayır	1,22***	6,53	-0,01	-0,07

Devaraj ve diğerleri	Online Alışveriş	Evet	EC Kanalıyla Tatmin	Hayır	0,40 ^{***}	N/A	0,51 ^{**}	N/A
Dishaw ve Strong	Merkezi İşlem Birimi Uygulaması	Evet	Kullanım Niyeti	Hayır	0,21	N/A	N/A	N/A
Dishaw ve Strong	Merkezi İşlem Birimi Uygulaması	Evet	Tutum	Hayır	0,93 ^{***}	N/A	N/A	N/A
Dishaw ve Strong	Merkezi İşlem Birimi Uygulaması	Evet	Algılanan Fayda	Hayır	N/A	N/A	0,77 ^{***}	N/A
Hong ve diğerleri	Dijital Kütüphane	Hayır	Kullanım Niyeti	Hayır	0,51 ^{***}	11,17	0,17 ^{***}	3,46
Hu ve diğerleri	Teletip Teknoloji	Hayır	Tutum	Hayır	0,45 ^{***}	N/A	0,08	N/A
Hu ve diğerleri	Teletip Teknoloji	Hayır	Kullanım Niyeti	Hayır	0,36 ^{***}	N/A	N/A	N/A
Igbaria, Guimaraes, Davis	Mikrobilgisayarlar	Hayır	Algılanan Fayda	Hayır	0,10 ^{***}	N/A	0,05	N/A
Igbaria, Guimaraes, Davis	Mikrobilgisayarlar	Hayır	Kullanımın Çeşitliliği	Hayır	0,22 ^{***}	N/A	0,09 ^{***}	N/A
Igbaria ve diğerleri	Kişisel Bilgisayar	Hayır	Sistem Kullanımı	Hayır	0,29 ^{***}	N/A	0,31 ^{***}	N/A
Jackson ve Chow	Muhasebe Uygulamaları	Evet	Tutum	Hayır	0,232	1,10	0,159 [*]	2,45
Jackson ve Chow	Muhasebe Uygulamaları	Evet	Kullanım Niyeti	Hayır	0,311	0,95	N/A	N/A
Karahanna ve Straub	E-Mail	Evet	Algılanan Fayda	Hayır	N/A	N/A	0,24 ^{**}	N/A
Karahanna ve Straub	E-Mail	Evet	Kullanım	Hayır	0,45 ^{**}	N/A	N/A	N/A
Plouffe ve diğerleri	Smart Kart Ödeme Sistemi	Evet	Kabul Etme Niyeti	Hayır	0,507 ^{***}	N/A	0,108 ^{**}	N/A
Rai ve diğerleri	Öğrenci Bilgi Sistemi	Evet	Kullanıcı Tatmini	Hayır	0,26 ^{***}	N/A	0,23 ^{***}	N/A
Riemenschneider ve diğerleri	Web Görünüş (Presence)	Evet	Kullanım Niyeti	Hayır	0,16	N/A	N/A	N/A
Riemenschneider ve diğerleri	Web Görünüş (Presence)	Evet	Tutum	Hayır	0,65 ^{***}	N/A	0,25 ^{**}	N/A
Straub ve diğerleri	Voice Mail	Hayır	Kişisel Raporlama Sistem Kullanımı	Hayır	0,623 ^{**}	N/A	0,109	N/A
Straub ve diğerleri	Voice Mail	Hayır	Bilgisayar Kayıt Sistemi Kullanımı	Hayır	0,173	N/A	0,115	N/A
Subramanian	Voice Mail	Hayır	Gelecekteki Kullanım	Hayır	0,562 ^{**}	N/A	0,14	N/A
Subramanian	Müşteriyi Telefonla Arama(Dial-Up)	Hayır	Gelecekteki Kullanım	Hayır	0,437 ^{**}	N/A	0,115	N/A
Szajna	E-Mail (İlk Gerçekleştirme)	Evet	Kullanım Niyeti	Evet	0,72 ^{**}	N/A	0,07	N/A
Szajna	E-Mail (Son Gerçekleştirme)	Hayır	Kullanım Niyeti	Evet	0,31 ^{***}	N/A	0,02	N/A
Taylor ve Todd	Hesaplama Kaynak Merkezi	Hayır	Tutum	Hayır	0,79 ^{**}	N/A	0,24 ^{**}	N/A

N/A : çalışmada t değeri açıklanmadı

* P< 0,10 anlamlı; ** P< 0,05 anlamlı; *** P<0,01 anlamlı

4.3.3. Tutum

Tüketicinin algılamalarını ve davranışlarını doğrudan etkileyen bir etken olarak tutum, kişinin bir fikre, bir nesneye veya bir sembole ilişkin olumlu veya olumsuz duyguları veya eğilimlerini ifade eder. Tutumlarda, kişinin geçmişteki deneyleri, aile ve yakın çevreyle olan ilişkileri ve ayrıca kişilik rol oynamaktadır (www.iticu.edu.tr).

Literatür incelendiğinde, tutumlarla ilgili pek çok tanıma rastlanmaktadır. Bunlardan en çok yaygın ve klasikleşmiş olanı Smith'in (1968) "tutum; bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir" şeklindeki tanımıdır. Cüceloğlu' da (1996:521) tutumu; oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimidir şeklinde tanımlamaktadır. Pett, R.E. ve Cacioppo, T.J.(1996:6) tutumları belirleyen temel kavramların "inançlar" ve "davranışlar" olduğunu belirtmektedirler. Morgan; tutumların üç bileşeninden söz eder. Bunlar; bir nesne ile ilgili olumlu ve olumsuz duyguların oluşturduğu duygusal, inançların oluşturduğu bilişsel, duygu ve inançlara uygun bir biçimde davranma eğiliminden oluşan davranışsal bileşendir. Açıklamalardan da anlaşıldığı üzere tutum; duygu düşünce ve eylem boyutları olan ve davranışları etkisi altına alan bir eğilim olmaktadır. Özçelik (1995:14); tutumların üç bileşeninin, aslında bir bütünsellik içinde olduğunu belirtmektedir (Murat ve Uygun, 2004, s.65).

Tablo 4.7. tutumun oluşmasında AF ve AKK (Davis, 1989)'na ilaveten algılanan eğlence (Moon & Kim, 2001) ve ilginin (Shih, 2004) önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo.4.6. Tutumu Etkileyen Değişkenler (Sarp, J. H., "Development, Extension , and Application: A Review Of The Technology Acceptance Model".)

Yazar	Değişkenler	Sonuç
Huang (2005); Moon & Kim, 2001	Algılanan Eğlence	Önemli
Shih, 2004	İlgi	Önemli

4.3.4. Niyet

Bireylerin belirli bir davranışı oluşturmalarında önemli bir rol oynayan niyet, tutumlar tarafından etkilenmektedir. Tutumların olumlu veya olumsuz oluşu, niyeti etkilemektedir. Eğer belirli bir konuda bireyin tutumu olumlu ise, bireyin niyeti de olumludur. Tutum olumsuz ise, niyeti de olumsuzdur.

Niyetin oluşmasında, tutumun etkisinin önemli olup olmadığı ile ilgili bir çok çalışma yapılmıştır ve çoğu çalışmalarda niyetin oluşmasında tutumun etkisinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat birkaç çalışmada da tutumun niyeti etkilemediği sonucuna varılmıştır. Aşağıdaki tabloda ilgili çalışmalara yer verilmektedir.

Tablo.4.7. Kullanıma Yönelik Niyette Tutumun Etkisi (Sarp, J. H., “Development, Extension , and Application: A Review Of The Technology Acceptance Model”.)

Çalışma	Sonuç
Amoako-Gyampah ve diğerleri & Salam (2004)	Önemli
Chau & Hu (20002)	Önemli
Huang (2005)	Önemli
Gong ve diğerleri (2004)	Önemli
Mathieson ve diğerleri(2004)	Önemli
Moon & Kim (2001)	Önemli
Shih (2004)	Önemli
Brown ve diğerleri (2002)	Önemli Değil
Hu ve diğerleri (2005)	Önemli Değil

4.3.5. Gerçekleşen Davranış

Sosyal psikologlar davranışı etkileyen tutumları açıklayabilmek için, insanların bir davranışı değiştirme yollarına “nasıl ve niçin” inandıklarını araştırmışlardır. Davranış üzerinde etkili olan tutumlar ile ilgili çalışmalar 1872’de Charles Darwin ile başlamıştır. Darwin tutumu bir duygunun psikolojik baskısı olarak tanımlamıştır. 1930’larda ise psikologlar tutumu, duygular veya davranışsal parçalar ile düşünme, olarak tanımlamışlardır. Sosyal psikologlara göre tutum, davranış ve bilmeyi içerir ve ikisi arasında pozitif bir ilişki vardır (Kaya ve Şenel Tekin, 2003, s.2).

Gerçekleşen davranış, kullanıcının bilgi teknolojisini kullanıp kullanmayacağı ile ilgili oluşturmuş olduğu tutumun davranışa dönüştürülmesidir. Eğer kullanıcı bilgi teknolojisi ile ilgili olumlu bir tutum oluşturmuş ise, bu niyeti etkileyecektir. Niyet ile tutum arasında pozitif bir ilişki vardır. Bilgi teknolojisine yönelik olumlu tutum olumlu niyeti oluşturacaktır. Niyet ile gerçekleşen davranış arasında da pozitif bir ilişki vardır. Kullanıcının bilgi teknolojisine yönelik oluşturmuş olduğu olumlu niyet kullanıcıyı bilgi teknolojisini kullanmaya itecektir. Aksi takdirde kullanıcı bilgi teknolojisini kullanmayacaktır.

4.4. Teknoloji Kabul Modeli'nin Kullanıldığı Çalışmalar

Davranışları inceleyen bir model olan Teknoloji Kabul Modeli, bir sisteme sunulan bilgi teknolojisinin o sistemde çalışanların bu teknolojiye karşı nasıl bir tavır sergilediklerini incelemeye çalışmaktadır. Bunun içinde bir çok sektörde çalışanların bilgi teknolojisine karşı nasıl bir davranış sergilediklerini ölçmek için çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalardan bir kaçında özellikle cins ve yaş olarak demografik değişkenleri, TKM'ne uygulanmıştır. Araştırmacılar, bu değişkenlerin karar sürecinde çeşitli etkilere sahip olduğunu önermesine rağmen, bu değişkenlerin yaratmış oldukları etkilerin kendi unsurları tarafından neden olduğuna inanılmaktadır..

Yüksek teknoloji ürünler, hizmetler ve çevredeki kişisel bilgisayarlar, e-mail sistemi, dünya çapındaki web (www) online alışveriş ve elektronik ticareti (Webster,1992, Chin ve Gopal, 1997, Szajna, 1996, Gefen ve Straub, 1997, Igbaria ve Zinatelli, 1997, Ledere ve diğ, 2000, Moon ve Kim, 2001, Gefen,2003 ve Zhang ve Prybutok, 2004) kullanımını etkileyen faktörleri belirlenmesin de TKM kullanılmıştır. Deneysel sonuçlar, yüksek teknoloji ürünlerinin kullanımın belirlenmesi için TKM' nin kullanılabilirliğini göstermektedir (Lai ve li, 2005).

TKM, online alışverişte kullanıcı davranışlarının incelenmesinde kullanılmıştır. Vijayasathya (kaynak), online alışverişini tercih eden müşterilerin niyetlerinin tahmini için TKM geliştirmiştir. Bu model; uygunluk, faydalı kullanım, kullanım kolaylığı ve güvenilirliğin tutumları nasıl etkilediğini tahmin edilmesi için oluşturuldu. Böylece tutum, kişisel inançlar ve kişisel yeterlilik güçlü bir şekilde

online alışveriş yapanların niyetlerini etkilemektedir. Shih (2004) de web üzerinden e-alışverişe yönelik tutumlar, kullanıcı kabulü ile güçlü ve pozitif olarak ilişkilendirildiği tahmin edilmesi için TKM'ne başvurmuştur ve AKK ve AF e-alışverişe yönelik bireysel tutumların oluşmasını önemli derecede etkilemektedir.

TKM' nin yüksek geçerliliğe sahip olduğu ve deneysel olarak ispatlanmasına rağmen, model kullanıcıların bilgi teknolojisindeki gelişmelerin gelecekte de kullanacaklarını tam olarak açıklayamamaktadır.

Kullanıcılar, sistemde yapılacak işin basit olduğunu düşünüyorlar ise, burada AKK açık değildir. Örneğin; bir istatistik problemi çözmek için, eğer kullanıcılar sistemin kullanımı için istatistik uzmanının gerekli olmadığına inanıyorlarsa sistemin faydalı olduğunu düşünmeyeceklerdir. Sonuç olarak, sistemin farklılıklarına bakmadan bütün istatistik uygulamaları AKK'nın değerlemelerini eşit olarak geçerli sayılacaktır. Benzer şekilde AF ölçümleri, teknolojik faydadan ziyade görev faydalarını ölçecektir. Kullanıcılar sistemin etkili olduğunu düşünmeksizin sistemi çok faydalı olarak değerlendirebilirler

TKM, birçok teknolojinin kullanıcı kabulüne bağlı olan toplu buluşlar ileri sürmek üzerine inşa edilmekte ve AF ve AKK bilgi sistemlerinin belirleyicisi içerisinde önemli faktörlerdir. Araştırmaların bir kaçında kişisel bilgisayarların (Igbaria, Zinatelli, Cragg, & Cavaye, 1997) yeni teknolojileri kabulünü incelemek için TKM' li kullanılmıştır. Son zamanlarda www, yeni bir teknoloji şekli olarak ortaya çıktığında, araştırmacılar teknolojinin kabulünün çeşitli www genel durumlarını araştırmak amacıyla TKM kullanmıştır. Bu web tasarımcıları (Morris & Dillon, 1997) web sitelerinin (Lederer, Maupin, Sena&Zhuang, 2002; Lin&Lu, 2002; van der Heijden, 2000) web perakendeciliği (Chen, Gillenson&Sherrell, 2002; O'cass&Fenech, 2003) online satın alma niyetleri (Van der Heijden, Verhagen & Creemers, 2000) içermektedir. Fakat çoğu araştırmalarda, web temelli öğrenme sistemleri kabulünü etkileyen faktörlerin belirlenmesinde TKM de yer almamaktadır. Lou ve Strong grup takımının kullanımı için niyetleri etkileyen yapılarını (kritik kitle, algılanan fayda ve Algılanan kullanım kolaylığı) oluşturmuşlardır. Selim (Kaynakça) kullanımın kolay olduğu web site sayfalarının faydaları üzerine dayanan web sitelerin kabulü ve öğrenci kullanımını araştırmış ve sonuçlar, bir web site dersinin kullanımının belirleyicisi kullanım kolaylığı ve bir web site dersinin faydaları arasında önemli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Gerçekten diğer dış

değişkenler, mevcut teknolojinin AF ve AKK'nı etkilediği için, belirli bir teknolojinin ölçümünde TKM' n den yararlanılmaktadır (Ngai, Poon ve Chan, 2005).

Ayrıca bu model dıştaki çevresel faktörlerden ziyade içteki algılama faktörlerinin yüksek teknoloji ürünlerinin kullanıcı kabulü süreçlerini açıklanmasında kullanılan en önemli teorilerden biridir. TKM' ni okul içerisinde düşündüğümüzde AKK düşüncesi eş zamanlı olarak tutumu ve algılanan faydayı etkilemektedir. Algılanan fayda hem kullanım hem de kullanım niyetine dönüşecektir. Eninde sonunda kullanıma yönelik tutum (harekete geçme) yüksek teknolojik ürünlerin gerçekleşen kullanımın oluşmasını sağlayacak olan kullanım niyetini etkilemektedir.

Legris ve diğerleri (2003) TKM' ne (Teknoloji Kabul Modeli) dayanan çalışmaları yeniden incelemişler ve diğer araştırmacılar tarafından bulunan çalışmaların bir özetini içeren aşağıdaki tabloyu oluşturmuşlardır.

Tablo.4.8. TKM' ne Dayanan Çeşitli Araştırmaların Özeti (Girgin, 2003, "Acceptance of Mobile Data Services, An Application of Technology Acceptance Theories", Yüksek Lisans Tezi.)

Yazarlar	Bulgular
Davis (1989,1993)	Bu modelin kullanımı değişkenlerin %36 sı hesaplanan kullanım davranışı üzerine sistem karakteristiklerinin etkilerine tamamiyle aracılık etmektedir. Algılanan fayda kullanımı belirlemede %50 daha kolay etkilidir.
Davis ve diğerleri.(1989)	Algılanan kullanım kolaylığı, Algılanan fayda çerçevesinde(etrafında) hareket eder ve Algılanan fayda kullanıma doğru niyetleri etkilemede 2. derecede etkili iken kullanıma doğru niyetleri tahmin etmektedir. Tutumlar, kullanım için niyetler ve algılar arasında az etkilidir.. Bazı modeller, kabulün tahmin edilebilmesinde ilişkilidir.
Mathieson(1991)	Hem TKM hem MET kullanımdaki yoğunluğu iyi tahmin etmektedir. TKM uygulamada kolaydır, fakat sadece genel bilgi sağlamaktadır. TPB araştırmacılar için daha fazla spesifik bilgi sağlamaktadır.
Davis ve diğerleri.(1989)	Faydalılık ve eğlence birlikte, (araştırma 1) %62 sini ve kullanım niyetlerindeki değişkenlerin(araştırma2) %75 ini açıkladı. Faydalılık ve eğlence, Algılanan kullanım kolaylığı ve Algılanan çıktı kalitesinin kullanım niyetleri üzerine etkilerini tamamiyle aracılık ettiği bulundu.
Subramanian	Algılanan fayda ve kullanım kolaylığı, gelecekteki kullanımı tahmin edemez.
Taylor& Todd (1995)	Geliştirilmiş TKM hem deneyimi hem de deneyimsiz kulacıların kullanımını açıkladı. Deneyimli kullanıcıların davranış niyeti ve davranış arasında sıkı bağ vardır. Önceki değişkenler, deneyimsiz kullanıcıların niyetlerini daha iyi tahmin etmektedir. Bütün modeller davranışı açıklamaktadır ve uygun temele dayandırılarak oluşturuldu. TPB, kullanım için niyetlerin tamamiyle anlaşılır olmasını sağladı. TKM lindeki tutumlar, kullanım niyetinin tahmin etmede önemli değildir
Keil ve diğerleri.(1995)	Faydalılık, kullanım kolaylığından daha önemli bir faktördür. Görev/Donanım uygunluğu, sistemin kullanımının kolay algılanmasında bir rol

	oyladı.
Szajna(1996)	Deneyim unsurları TKM' n de önemli olabilmektedir.
Chau (1996)	Araştırmalar, kullanım kolaylığının donanım kabulü üzerine en geniş etkiye sahip olduğu göstermektedir.
Davis ve diğerleri (1989)	Kullanıcının belirli bir sistemin kullanım kolaylığını algılaması, kullanıcının her zaman genel bilgisayar kişisel etkisine bağlıdır. Objektif olarak kullanım kolaylığı sadece sistemle direkt kullanımla değil bir sistem hakkında algılanan kullanım kolaylığı üzerinde bir etkiye sahiptir.
Jackson ve diğerleri (1997)	Tutum, aracı bir rol oynuyor gibi görüldü. Doğuştan gelen değerler, algıların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynadı.
Igbaria ve diğerleri (1997)	Algılanan kullanım kolaylığı, sistemin kullanılması ve Algılanan faydanın açıklanmasında başka bir faktördür ve Algılanan fayda kullanım üzerine kuvvetli bir etkiye sahiptir. Dış değişkenler, Algılanan fayda ve kullanım kolaylığını etkiler özellikle dış kaynaklar ve kaynakların yönetimi. Model az kaynakla, hem iç kaynak hem de eğitimin etkileri için ilişkili bulunduruldu.
Bajaj ve Nidumolu (1998)	Önceki kullanım, sistemin kullanım kolaylığını anlaşılır bir şekilde etkiler ve gelecekte kullanımı belirleyişte bir ana faktördür.
Gefen ve Keil (1998)	Bilgi sistemi yöneticileri, hem Algılanan fayda hem de Algılanan kullanım kolaylığı bir bilgi sistemini kullanımı ile olumlu bir sosyal değişime etkileyebileceği önerdiler.
Agarwal ve Prasad (1997, 1999)	Kullanıcı kabulünü güçlü olarak belirleyen bireysel farklılıkların doğuştan olmadığı görüldü. İnanışlar üzerine önemli etkilere sahip olan birkaç bireysel farklılık değişkenleri(eğitim seviyeleri, önceki değişim boyutu ve eğitime katılım) TKM ile tanımlandı.
Lucas ve Spitler (1999)	Sosyal normlar ve işin doğası gibi organizasyonun değişkenleri, teknoloji kullanımı tahmininde kullanıcıların algılarından daha önemlidir.
Karahanna ve diğerleri (1999)	Tutumun önceki uyumu, sonuç göstergelerine, görünürlüğüne, kullanım kolaylığı ve faydalığın algılanmasına dayandırıldı. Tutumun sonraki uyumu, sadece faydanın yararlı inanışlarına dayandırıldı.
Hu ve diğerleri (1999)	TKM, teknoloji kullanımı için kullanıcının niyetini önemli derecede belirleyebilmektedir. Algılanan fayda, niyet ve tutumun önemli bir belirleyicisi olduğu bulundu. Algılanan kullanım kolaylığı önemli bir belirleyici değildir.
Dishaw ve Strong (1999)	TKM ve görev-teknolojisinin bir entegrasyon önerileri, yapılara uygundur. Bütünleşmiş model, bilgi teknolojisi kullanımı hakkında seçeneklerin anlaşılabilirliğine önderlik etmektedir
Venkatesh ve Davis (1996, 2000)	Genişletilmiş model, kullanım niyetlerinde değişkenlerin %34–52 ve faydalılık algılarında ki değişkenlerin %40–60 için hesaplandı. Hem sosyal etki süreçleri (kişisel normlar, değerler ve hayal) hem de kavramaya ait yararlı süreçler (iş ilişkisi, çıktı kalitesi, sonuç göstergeleri ve Algılanan kullanım kolaylığı) önemli derecede kullanıcı kabulünü etkilemektedir.
Venkatesh ve Morris (2000)	Erkeklerin teknoloji kullanımı, kadınların teknoloji kullanımı ile kıyaslandığında faydalılığın onların algıları tarafından çok güçlü şekilde etkilendi. Kişisel normların etkisi azalmasına rağmen kadınlar öznel normlar ve kullanım kolaylığının algıları tarafından çok güçlü şekilde etkilendiler.

5. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

5.1. Araştırmanın Amacı

Çalışma bilgi teknolojisinin tarihsel gelişim sürecini ortaya koyarken, bu süreçteki gelişmelerin ülkemizde ne derece uygulandığını ve muhasebecilerin bu gelişmeleri ne ölçüde takip ettiklerinin araştırılmasını amaçlamaktadır. Çalışmamızda muhasebecilerin bilgi teknolojisini kullanma eğilimlerinin nedenleri Teknoloji Kabul Modelinden yararlanılarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu modelin kullanılma nedeni, faktörlerinden algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, muhasebecilerin bilgi teknolojisine yönelik tutum ve niyet ve nihayetinde davranışın oluşturmada etkili olup olmadığını ortaya koymak ve etkili ise, etki derecelerini belirlemektir.

5.2. Araştırmanın Ana Kütlesi

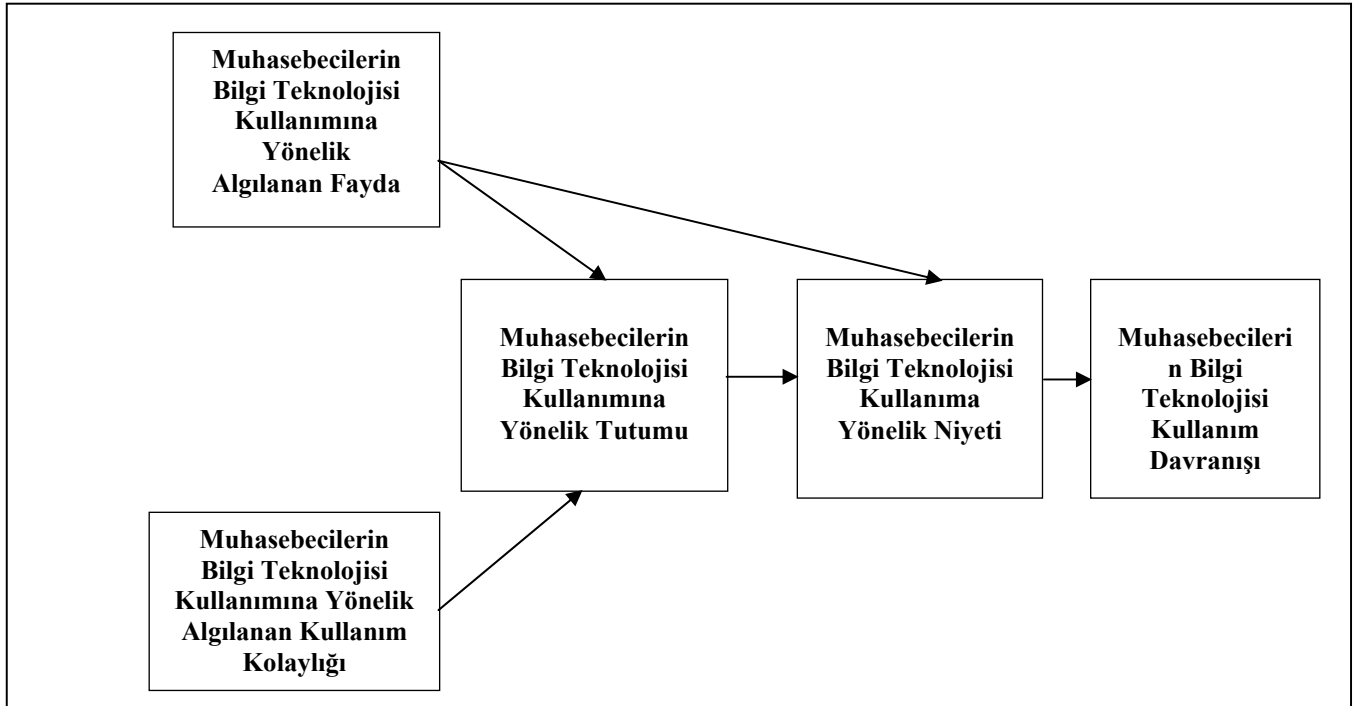
Araştırmamızın ana kütlesini başta İstanbul olmak üzere değişik illerde çalışan muhasebeciler oluşturmaktadır. Örneklemin ana kütleyi optimum ölçüde yansıtabilmesi amacı ile mümkün olduğunca çok meslek üyesine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu ana kütleden oluşturulan örneklemdaki muhasebecilerden gerekli verinin en iyi şekilde elde edilebilmesi için anket yönteminin uygulanması gerektiğine karar verilmiştir. Anket yoluyla veri hem elektronik ortam hem yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Bütün çalışmalar neticesinde yaklaşık 500 anket elde edilmiş; ancak yanlış, eksik ya da yanlış bir şekilde doldurulduğu anlaşılan anketler veri setinden çıkarılmıştır. Sonuç olarak örneklem farklı muhasebe meslek mensuplarından elde edilen 127 Serbest Muhasebeci, 184 Serbest Meslek Mali Müşavir, 15 Yeminli Mali Müşavir ve gerek özel şirketlerde gerekse muhasebe bürolarında çalışan 130 muhasebe elemanından oluşan toplam 456 gözlemi kapsamaktadır. Toplam 500 ün üzerinde muhasebeciye ulaşılmasına rağmen, 456 adet anketin değerlendirilmeye alınmasının nedenleri;

1. Anket çalışmamızın muhasebecilerin dönem sonu işlemlerinin yapıldığı aylar olan Ocak , Şubat, Mart ve Nisan aylarında yapılması ve bundan dolayı muhasebecilerin çok yoğun olduklarını ileri sürerek anket çalışmamıza zaman ayırmak istememesi,

2. Muhasebeciler, anketin kendi sorunları ile ilgili konuların içermediğini ileri sürerek anket formunu doldurmaktan kaçınması,
3. İnternet aracılığı ile göndermiş olduğumuz anketlerin bir kısmının geri dönmemesi,
4. Anketin tamamının doldurulmaması,
5. Bilgilerin güvenilirliğini ölçmek için ankette yer alan ters soruların kontrolü sonucunda tutarlı cevap verilmeyerek doldurulan anketler değerlendirme alınmaması olarak ifade edilebilir.

5.3. Araştırma Modeli

Bilgisayar kullanımına yönelik tutumları, bilgi teknoloji kullanımını, kullanıcı davranışlarını açıklanması ve tahmin edilmesi için bir çok model geliştirilmiştir ve bu modeller bir çok alanda uygulanmıştır. Çalışmamızda bu modellerden biri olan Teknoloji Kabul Modeli kullanılarak muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımında Algılanan faydanın, Algılanan kullanım kolaylığının, niyetin ve tutumun etkileri tahmin edilmeye çalışılmıştır. Bu model Ajzen ve Fishbein tarafından geliştirilmiş Mantıklı Eylem Teorisine dayanmaktadır. Davis'in çalışmaları dikkate alınarak oluşturulan model şekil.5.1' de gösterilmiştir.

Şekil 5.1. Araştırma Modeli

5.4. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırma muhasebecilerin bilgi teknoloji kullanımına yönelik davranışının arkasında yatan temel nedenleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenleri ortaya koymak amacıyla oluşturduğumuz araştırma modelinde beş değişken üzerinde hipotezler geliştirilmiştir. Bu değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını ve yönünü ölçmek amacıyla geliştirilen hipotezler test edilecektir.

H₁:	Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda, davranışa yönelik tutumu olumlu etkiler.
H₂:	Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan kullanım kolaylığı, davranışa yönelik tutumu olumlu etkiler
H₃:	Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda, kullanıma yönelik niyeti olumlu etkiler.
H₄:	Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında davranışa yönelik tutum, davranışa yönelik niyeti olumlu etkiler.
H₅:	Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında davranışa yönelik niyet, davranışın oluşmasını olumlu etkiler.

5.5. Araştırmanın Yöntemi

5.5.1. Ölçeklerin Oluşturulması

Araştırmanın amacına yönelik olarak anket soruları, uluslararası alanda kabul görmüş makaleler dikkate alınarak hazırlanmış, güvenilirliği ve anlamlılığı yüksek sorulardır. Algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, tutum, niyet ve gerçekleşen davranış ölçen sorular aşağıdaki tablo 5.1 dikkate alınarak geliştirilmiştir

Tablo. 5.1. Ölçeklerin geliştirilmesinde kullanılan değişkenler ile ilgili çalışmalar

DEĞİŞKENLER	KULLANILDIĞI ÇALIŞMALAR
Algılanan Fayda	Lai, Li, 2005, Wu, Wang, 2005, Hung, Chang, 2005, Yang, Yoo, 2004, Lee, Cheung, Chen, 2005, Malhotra, Galletta, 1999, Shih, 2004, Ngai, Poon, Chan, 2005.
Algılanan Kullanım Kolaylığı	Wu, Wang, 2005, Hung, Chang, 2005, Yang, Yoo, 2004, Lee, Cheung, Chen, 2005, Malhotra, Galletta, 1999, Ngai, Poon, Chan, 2005, Vijayasarathy, 2004, Chismar, Wiley-Patton.
Tutum	Yang, Yoo, 2004, Lee, Cheung, Chen, 2005, Shih, 2004, Madden. Ellen, Ajzen, 1992.
Niyet	Girgin, 2003, Madden. Ellen, Ajzen, 1992, Lee, Cheung, Chen, 2005, Cheng, Sheen, Lou, 2005,
Gerçekleşen Davranış	Yang, Yoo, 2004.

Bağımsız değişkenlerden algılanan fayda için on beş soru, algılanan kullanım kolaylığı için sekiz soru, bilgi teknolojileri kullanımına yönelik tutum için on üç soru, bilgi teknolojileri kullanımına yönelik niyet için dokuz soru yöneltilmiştir. Bağımlı değişken olan gerçekleşen davranış için dört soru sorulmuştur. Teknoloji Kabul Modelindeki her bir faktörü ölçmeye yönelik sorular dikkate alınarak Şekil 5.4’de görüldüğü gibi 29 değişkenden oluşan bir ölçek ve buna dayalı olarak araştırma modeli geliştirilmiştir. Bu ölçekle ilgili olarak oluşturulan anket formunda muhasebecilere bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algılanan fayda ve kullanım kolaylığı değişkeninin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik tutum ve niyetleri üzerine ve bunun sonucu olarak bilgi teknolojileri kullanımına yönelik gerçekleşen davranış üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla 49 algılamaya, 5 demografik özelliklere yönelik olmak üzere toplam 54 soru sorulmuştur. Ankette yer alan demografik özelliklere yönelik sorular genelde kategorik, bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algıları ölçmeye yönelik sorular ise, 5’li likert tipi ölçeği (5 Kesinlikle Katılmıyorum; 4 Katılmıyorum; 3 Kararsızım; 2 Katılıyorum; 1 Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde ifade edilmiştir.

Geliştirilen ölçeğin yapısal geçerliliğini belirlemek amacıyla muhasebeciler tarafından bilgi teknolojileri kullanımına yönelik cevaplanan toplam 49 soru faktör analizine (temel bileşenler analizi) tabi tutulacaktır. Örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olup olmadığının anlaşılması ve kullanılacak ölçeğin geçerliliğini belirlemek amacıyla Kaiser Meyer-Olkin testi ve ölçülen özelliğin evren parametresinde çok boyutlu bir değişkenden gelip gelmediğini belirlemek amacıyla, değişkenler arasında bir korelasyonun olup olmadığı konusunda bilgi veren Barlett testi uygulanacaktır.

Araştırmada kullanılan bilgi teknolojileri kullanımına yönelik olarak oluşturulan ölçeğin içsel tutarlılığının olduğunu ve güvenilirlik koşulunu yerine getirdiğini göstermek amacıyla her bir faktör ve tüm ölçek için güvenilirlik testi (Cronbach alpha) uygulanacaktır.

5.5.2. Verilerin Toplanması

Araştırma ülkemizde Türkiye genelinde çeşitli illerde gerek firmalarda bağımlı gerekse bağımsız olarak faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci

Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir ruhsatına sahip muhasebeciler ile firmalarda ruhsata sahip olmadan çalışan muhasebeciler olmak üzere toplam 456 muhasebeci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Anketler hem internet ortamında hem de yüz yüze görüşmeler ile yapılarak mümkün olduğunca kişiye ulaşılması hedeflenmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi kullanılmıştır. İşletme, ekonomi, sosyoloji gibi bir çok alanda yaygın olarak kullanılan bir program olduğundan çalışmamızda SPSS programı tercih edilmiştir. Araştırma modelinde yer alan değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmek için faktör analizi, güvenirlilik testleri, değişkenlerin ortalamaları ve standart sapmaları, korelasyon ve regresyon analizi gibi istatistik teknikler kullanılmıştır. Faktör yapısını belirlemek için SPSS temel bileşenler analizi ve faktör gruplarını oluşturmak için Varimaks Döndürmesi kullanılmıştır. Ankete katılan muhasebecilerin demografik özellikleri aşağıda açıklanmıştır. Örnekleme ait demografik verilerle ilgili frekans değerleri, aşağıda Tablo 5.2’de görüldüğü gibidir.

Tablo.5.2. Muhasebecilerin Özelliklerine İlişkin Frekans Değerleri

<u>Cinsiyet</u>	<u>Frekans</u>	<u>Yüzde</u>	<u>Unvan</u>	<u>Frekans</u>	<u>Yüzde</u>
Erkek	161	35,3	Serbest Muhasebeci	127	27,9
Bayan	295	64,7	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	184	40,4
Toplam *	456	100,0	Yeminli Mali Müşavir	15	3,3
			Diğer Muhasebe elamanları	130	28,5
			Toplam *	456	100,0
<u>Eğitim Durumu</u>			<u>Gelir Durumu</u>		
Ortaokul	7	1,5	> 1.000 YTL	137	30,0
Lise	95	20,8	1.000 – 1.500 YTL	99	21,7
Lisans	322	70,6	1.500 – 2.000 YTL	80	17,5
Yüksek Lisans	30	6,6	1.500 – 2.000 YTL	56	12,3
Doktora	2	0,4	2.500 – 3.000 YTL	31	6,8
Toplam	456	100	3.000 YTL <	53	11,6
			Toplam	456	100
<u>Yaş Grubu</u>					
18 – 30 yaş	167	36,6			
31 – 40 yaş	166	36,4			
41 <	123	27,0			
Toplam*	456	100,0			

Tablo incelendiğinde ankete katılanların % 36,6’ sını 18-30 yaş grubu, % 36,4’ünü 31 - 40 yaş grubu ve % 27’sini ise 41 ve üstü yaş grubundan oluştuğu

*

*

görülmektedir. Aynı zamanda ankete katılan muhasebecilerin büyük çoğunluğu yaklaşık % 73'ü 40 yaş altındaki gruba dahil olduğu görülmektedir. Muhasebecilerin çoğunluğunun gençlerden oluşması, mesleğe duyulan muhasebeci ihtiyacının her geçen gün giderek arttığının bir göstergesidir.

Ankete katılan muhasebecilerin % 35,3' ü kadın geriye kalan % 64,7'si de erkek muhasebecilerden oluşmaktadır.

Ankete katılan muhasebecilerin % 0,4'ü doktora, % 6,6'si yüksek lisans, % 70,6'sı üniversite, % 20,8'i lise ve % 1,5'i ise ortaokul eğitime sahip olduğu görülmektedir. 3568 sayılı yasadan önceki dönemde muhasebecilik ruhsatı almak için eğitim düzeyi önem arz etmemekteydi. 1989 tarihinde muhasebe mesleğinin yasal şartlara kavuşmasıyla muhasebeci olabilmenin koşulları kanunlarla düzenlenmeye başlanmıştır. Muhasebeci olabilmenin en önemli koşulu eğitim ön plana çıkmıştır. Tablo incelendiğinde ankete katılan muhasebecilerin % 70,6'ı oranında üniversite mezunlarının oluşturduğu görülmektedir ve bu da bir yasa gereğidir Fakat bunun yanında yasa çıkmadan önce edinmiş oldukları hakları kullanarak hala faaliyetlerini sürdüren ortaokul mezunu muhasebeciler çok düşükte olsa % 1,5'i oranındadır.

Ankete katılanların muhasebecilerin % 27,9'u serbest muhasebeci, % 40,4'ü serbest muhasebeci ve mali müşavir, % 3,3'ü yeminli mali müşavir, % 28,5'i ise işletmelerin muhasebe departmanlarında ve muhasebe bürolarında çeşitli unvanlarda çalışan muhasebecilerden oluşmaktadır.

Ankete katılan muhasebecilerin % 30'u 1000 YTL ve altında, % 21,7' si 1000 YTL – 1500 YTL arası, % 17,5'i 1500 YTL – 2000 YTL arası, % 12,3'ü 2000 YTL – 2500 YTL arası, % 6,8'i 2500 YTL – 3000 YTL arası ve % 11,6'sı ise 3000 YTL ve üstünde aylık gelire sahiptir.

5.6. Araştırmanın Bulguları

5.6.1. Faktör Analizi

Bu çalışmada ankete katılan muhasebecilerin teknoloji kabul modelinde yer alan bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algılanan fayda, algılanan kullanım

kolaylığı, tutum, niyet ve gerçekleşen davranış değişkenlerine yönelik 49 soruya vermiş oldukları cevaplardan yararlanılarak, bu soruların ölçmeyi hedeflediği ana değişkenlerin kendi aralarında sınıflandırmasını yapmak amaçlanmıştır. Bu amaçla SPSS yazılımında faktör yüklerinin yorumlanmasını daha basite indirmek amacıyla herhangi bir faktör üzerinde ağırlığı fazla olan değişkenlerin sayısını minimize ederek faktörlerin yorumlanmasını kolaylaştıran varyans maksimizasyonu (Varimax) yöntemi ile keşifsel faktör analizi (KFA) gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonuçları, faktörlerin indirgenmesi esnasında faktör yüklerinin literatürde kabul edilen sınır olan 0.50'nin (Vandenbosch, 1996) üstünde olarak gerçekleştirdiğini göstermiştir. Ölçekte beş boyutlu kırk dokuz ifade faktör analizine girmiştir. Bazı ifadelerin temsil ettiği değişken grubundan farklı bir faktöre yüklenmesi sonucunda bu ifadeler analizden çıkarılmıştır. Sonuçta toplam 49 ifade son ölçeye alınmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre 20 ifade analizden çıkarılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda ortaya çıkan beş faktör Tablo 5.6'da görüldüğü şekilde toplam varyansın % 64,71' ini açıklamaktadır. Algılanan faydayı ifade eden 1. Faktör, diğer faktörlerden bağımsız olarak tek başına toplam varyansın en büyük kısmını %23,4'ünü açıklayabilmektedir. Diğer faktörler ise sırasıyla, “algılanan kullanım kolaylığı”, “tutum”, “niyet” ve “gerçekleşen davranış” olarak belirlenmiştir. Ayrıca son dört faktörün toplam varyansı açıklama yüzdeleri sırasıyla, %6.9, %8,6, % 20,3 ve %5,7 olarak bulunmuştur. Her bir değişkenin ilgili faktöre pozitif ve yüksek bir korelasyonla yüklendiği görülmüştür.

Temel bileşenler analizi sonucunda ortaya çıkan faktör yükleri matrisi Tablo.5.3'deki gibidir;

Tablo. 5.3. Faktör Yükleri Matrisi

FAKTÖRLER	Algılanan Fayda	Kullanım Kolaylığı	Tutum	Niyet	Gerçekleşen Davranış
ALGILANAN FAYDA					
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı işimde faydalı olacak.	,830				
Bilgi teknolojisi ürünleri işimi pratikleştiriyor.	,813				
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı bilgi edinmedeki performansımı artıracak.	,798				
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı işteki verimliliğimi artıracak.	,790				
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı, kontrol imkânı sağlıyor.	,779				
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı performansında iyileşme sağlayacak.	,777				
Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak işlerimi daha kolay yapabilirim.	,759				
Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak tam zamanında bilgiye ulaşabilirim.	,755				
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı etkinliğimi artıracak.	,726				
Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmak maliyetlerimi azaltacak.	,545				
ALGILANAN KULLANIM KOLAYLIĞI					
Bilgi teknolojisi ürünlerine ulaşmanın kolay olduğunu düşünüyorum.		,699			
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı açık ve anlaşılırdır.		,678			
Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı, benim için kolaydır.		,610			
TUTUM					
Bilgi teknolojisi kullanımını sıkıcı buluyorum.			,765		
Bilgi teknolojisini kullanmak beni gerginleştiriyor.			,667		
Bilgi teknolojisinin kullanımının bezdirici olduğunu düşünüyorum.			,656		
Bilgi teknolojisinin kullanımı çok kötü bir fikir.			,648		
Bence mesleğimde bilgi teknolojisi kullanımını gereksiz buluyorum			,593		
NİYET					
Mesleğim söz konusu olduğunda gelecekte de bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmaya niyetliyim.				,850	
Bundan sonra da mesleğimde bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmaya gayret edeceğim.				,808	
Bilgi teknolojisinde meydana gelecek değişiklikleri mesleğime uygulamaya çalışacağım.				,797	
Bilgi teknolojisi ürünlerini gelecekte de kullanacağım				,797	
Bilgi teknolojisi ürünlerini yakın bir gelecekte düzenli olarak kullanmayı düşünüyorum				,746	
Bilgi teknolojisinde meydana gelecek yenilikleri takip etmeye çalışacağım				,738	
Gelecekte bilgi teknolojisi kullanımımın artacağını düşünüyorum.				,705	
Bilgi teknolojisi kullanımını, meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim.				,667	
Mesleğimde bilgi teknolojisi ürünlerini kullanacağımı pek sanmıyorum.				,616	
GERÇEKLEŞEN DAVRANIŞ					
Bilgi teknolojisi ürünlerini sık kullanırım.					,848
Bilgi teknolojisi ürünlerini çok sık kullanırım.					,763
Toplam Varyansı Açıklama Oranı (% 64,7)	23,4	6,9	8,6	20,3	5,7

Faktör analizi veriler arasındaki ilişkilere dayanarak verilerin daha anlamlı ve özet bir biçimde sunulmasını sağlayan bir çok değişkenli istatistiksel analiz türüdür. Amaç esas olarak değişkenler arasındaki karşılıklı bağımlılığın kökenini araştırmaktadır. (<http://www.frekans.com.tr>)

Faktör analizi uygulanırken modelimiz dikkate alınmıştır ve modelimizde muhasebecilerin bilgi teknolojisini kullanımına yönelik algılanan faydaları on, algılanan kullanım kolaylığı üç, bilgi teknolojisini kullanımına yönelik niyet dokuz, bilgi teknolojisini kullanımına yönelik tutum beş ve bilgi teknolojisi kullanım davranışı ise iki soru ile ifade edilmiştir. Anket formunda yer alan 29 soru modelimizdeki beş değişkeni ölçmek için oluşturulmuştur.

Tablo 5.4’de anketi oluşturan ölçeklerin kaç adet sorudan oluştuğu, faktör analizi neticesinde kaç sorunun çıkarıldığı görülmektedir.

Tablo.5.4. Değişkenlere Ait Soru Dağılımı

DEĞİŞKENLER	SORU ADEDİ	ÇIKARILAN SORU SAYISI	ÇIKARILAN SORU NO
Algılanan Fayda	15	5	AF2, AF3, AF4, AF7, AF9
Algılanan Kullanım Kolaylığı	8	5	AKK1, AKK3, AKK4, AKK6, AKK8
Kullanıma Yönelik Tutum	13	8	T1, T3, T4, T6, T7, T8, T10, T13
Kullanıma Yönelik Niyeti	9	-	-
Kullanım Davranışı	4	2	GD1, GD4

5.6.2. Güvenirlilik ve Geçerlilik Analizi

Bilgi teknolojileri kullanımına yönelik araştırma modeline ile ilgili oluşturulan ölçeklerin tümünün güvenilirlik ve geçerlikleri sorgulanmıştır. Ölçeklerin güvenilirliklerinin değerlendirilmesinde Cronbach alpha- α testinden yararlanılmıştır (Ravichandran ve Arun, 1999: 136).

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktörlerin güvenilirlikleri sırasıyla tablo.5.5’de görüldüğü gibi %93,14, %74,54, %72,52, %92,54, %71,15 ve beş faktör tarafından açıklanan toplam güvenilirlik ise %92,81 olarak bulunmuştur. Araştırma modeline ait tüm faktörleri ait güvenilirlik (cronbach alfa) katsayılarının uluslararası çalışmalarda %70 olarak kabul edilen güvenilirlik (cronbach alfa) katsayısının hayli üzerinde olması oluşturulan ölçeğin güvenilirlik koşullarını yerine getirdiğini ve

değişkenlerin içsel tutarlılığa sahip olduğunu göstermiştir. Geliştirilen ölçeğin güvenilirliğini göstermek amacıyla gerçekleştirilen güvenilirlik testi (cronbach alfa) sonuçlarına ait sonuçlar tablo 5.5’de raporlanmıştır.

Tablo.5.5. Faktörleri oluşturan değişken sayısı ve güvenilirlik katsayıları

Faktör Adı	Değişken Sayısı	Cronbach Alfa katsayısı
1. Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Algılanan Fayda	10	0,9314
2. Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Algılanan Kullanım Kolaylığı	3	0,7454
3. Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Tutum	5	0,7252
4. Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Niyet	9	0,9254
5. Bilgi Teknolojisi Kullanım Davranışı	2	0,7115

Alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıda verilmiştir (Bilgin, 2005, 141-142).

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirliktedir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Güvenirlilik analizi ankette ölçülmek istenen değişkenler altında yer alan ifadelerin aynı faktör altında yüklenip yüklenmediği incelemekte ve yüklenmeyen bu ifadelerin analiz dışı bırakılarak ölçeğin güvenilirliğinin artırılması amaçlamaktadır..

Tablo 5.5’ deki α değerleri dikkate alındığında anketin güvenilirlik dağılımının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Algılanan Fayda Değişkeninin $\alpha=0,9314$, Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Algılanan Kullanım Kolaylığı Değişkeninin $\alpha=0,7454$, Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Tutum Değişkeninin $\alpha=0,7252$, Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Niyet Değişkeninin $\alpha=0,9254$ ve Bilgi Teknolojisi Kullanım Davranış Değişkeninin $\alpha=0,7115$ dir. İlgili ölçümler $\alpha>0,60$ olduğundan oldukça güvenilirliktedir.

Faktör analizinin uygunluğunu ve kullanılan değişkenlerin homojenliğini test etmede KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterliliği ölçütü ve Barlett testi kullanılmıştır. KMO, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi

korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştırmak suretiyle örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterliliğini ölçmede kullanılan bir endekstir (Norusis, 1993: 53). Tablo 5.6'ya göre çalışmaya ait KMO örneklem yeterliliği ölçütü değerinin %94,0 şeklinde kabul edilebilir sınır olan 0.60'nin üzerinde bulunmuştur. Bu durum ölçekte yer alan değişkenlerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Sharma,1996). Tablo 5.6'deki Barlett testinin sonuçları (Khi-Kare=8150,975; $p<0.000$) ana kütle içindeki değişkenler arasında bir ilişkinin var olduğunu açıkça göstermektedir.

Tablo.5.6. KMO ve Barlett test sonuçları

Test adı	test değeri
Kaiser-Meyer-Olkin	.940
Örneklem yeterlilik ölçütü	
Barlett test değeri	Yaklaşık
	Ki-Kare 8150.975
	Serbestlik
	derecesi 406
	Anlamlılık .000

5.6.3. Temel İstatistikler ve Korelasyon Matrisi

Tablo 5.7 tüm değişkenlere ait ortalamalar, standart sapmalar, ve korelasyon sonuçları verilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi, değişkenlere ilişkin cronbach α değerleri değişkenler arasındaki korelasyon değerlerinden büyük olduğu için ayrıştırma geçerliliği bulunmaktadır (Gaski, 1984). Değişkenler arasındaki korelasyon sonuçlarına bakıldığında, $p<0.01$ düzeyinde hem değişkenlerin kendi aralarında hem de gerçekleşen davranış ile aralarında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler görülmektedir.

Tablo 5.9 incelendiğinde faktörler arasındaki ilişkinin en yüksek algılanan kullanım kolaylığı ile algılanan fayda faktörleri arasında ($r= 0.560$, $p<0.01$) düzeyinde kuvvetli ve pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmüştür. Buna karşın, gerçekleşen davranış ile tutum faktörleri ($r= 0.252$, $p<0.01$) aralarındaki ilişki düzeyleri en düşük düzeye sahip faktör çiftleri olarak görülmektedir.

Tablo.5.7. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar

		Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
1	ALGILANAN FAYDA	4.3711	.5740	1,00				
2	ALGILANAN KULLANIM KOLAYLIĞI	3.9547	.7299	0.560*	1.00			
3	TUTUM	4.3513	.6291	0.333*	0.257*	1.00		
4	NİYET	4.4773	.6033	0.555*	0.397*	0.278*	1.00	
5	GERÇEKLEŞEN DAVRANIŞ	4.0789	.7910	0.381*	0.388*	0.257*	0.315*	1.00

*0,01 düzeyinde anlamlıdır.

5.6.4. Hipotez Testleri

Teknoloji Kabul Modelinde dikkate aldığımız muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algılanan fayda, tutum, algılanan kullanım kolaylığı, niyet ve gerçekleşen davranış şeklindeki değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkisin ölçmek amacıyla oluşturulan hipotezlerin analizinden elde edilen bulgular, aşağıda yer alan tablolar halinde verilerek gerekli yorumlar yapılacaktır.

5.6.4.1. Algılanan Fayda ve Kullanım Kolaylığının Tutum Üzerindeki Etkisi

Muhasebecilerin Bilgi Teknolojileri kullanımına yönelik algılanan faydanın ve kullanım kolaylığının, bilgi teknolojileri kullanımına yönelik tutumları üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizinden elde edilen sonuçlar tablo.5.8’de gösterilmiştir.

Tablo.5.8. Algılanan Fayda ve Kullanım Kolaylığının Tutum Üzerine Etkisi

	Bağımlı Değişken: BT Kullanımına Yönelik Tutum			
Bağımsız değişkenler	β	T	Anlamlılık (p)	Sonuç
Sabit	2,680	12,373*	0,000	Kabul
Algılanan Fayda	0,253	4,779*	0,000	
Algılanan Kullanım Kolaylığı	0,150	2,830**	0,005	
Model F	33,514			
R^2	0,129			

*0.001, **0.01 ve ***0.05 hata payı ile anlamlı

Tablo 5.8 incelendiğinde, muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda ve kullanım kolaylığının birlikte, davranışa yönelik tutum üzerindeki etkilerinin araştırıldığı model istatistiki olarak anlamlı ($F= 33,514$; $p<0.001$), ve modelin açıklama gücü önemli ($R^2= 0.129$) olarak

ortaya çıkmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik hem algılanan fayda (β : 0,253, $p<0.001$) hem de kullanım kolaylığının (β : 0,150 $p<0.01$) bilgi teknolojileri kullanımına yönelik tutum üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

Bu durum muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda ve kullanım kolaylığının, davranışa yönelik tutumu olumlu etkilediğini savunan H_1 ve H_2 hipotezinin desteklenmesini gerektirmektedir. Muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algılanan fayda ve kullanım kolaylığı değişkenlerinin, bilgi teknolojilerine yönelik tutumlarının yaklaşık %12,9'unu açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

5.6.4.2. Algılanan Fayda ve Tutumun Niyet Üzerine Etkisi

Tablo 5.9'da Muhasebecilerin Bilgi Teknolojileri kullanımına yönelik tutumu ile algılanan faydanın niyet üzerindeki etkisini gösteren regresyon analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo.5.9. Algılanan Fayda ve Tutumun Niyet Üzerine Etkisi

	Bağımlı Değişken: BT Kullanımına Yönelik Niyet			
Bağımsız değişkenler	β	t	Anlamlılık (p)	Sonuç
Algılanan Fayda	0,597	15,685*	0,000	Kabul
Tutum	0,119	3,129*	0,000	
Model F	162,930			
R ²	0,418			

*0.001, **0.01 ve ***0.05 hata payı ile anlamlı

Tablo 5.9 incelendiğinde, muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda ve tutumun niyet üzerindeki etkisinin araştırıldığı model istatistiki olarak anlamlıdır ($F= 162,930$; $p<0.001$). Regresyon analizleri sonuçları muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algılanan faydalarının (β : 0,597; $p<0.001$), ve tutumun (β : 0,119; $p<0.001$) niyet üzerinde pozitif ve önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, H_3 ve H_4 hipotezlerinin desteklenmesini ($F=162,930$; $p<0.001$) gerektirmektedir. Muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik algılanan fayda ve tutum değişkenlerinin, bilgi teknolojilerine yönelik niyetin yaklaşık %41,8'ini açıklama gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

5.6.4.3. Niyetin Gerçekleşen Davranış Üzerine Etkisi

Tablo 5.10' da Muhasebecilerin Bilgi Teknolojileri kullanımına yönelik niyetinin gerçekleşen davranış üzerindeki etkisini gösteren regresyon analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo.5.10. Niyetin Gerçekleşen Davranış Üzerine Etkisi

	Bağımlı Değişken: BT Kullanımına Yönelik Gerçekleşen Davranış			
Bağımsız değişken	β	t	Anlamlılık (p)	Sonuç
Sabit	2,229	8,448	0,000	Kabul
BT Kullanımına Yönelik Niyet	0,315	7,076	0,000	
Model F	50,070			
R ²	0,099			

* 0.001, ** 0.01 ve *** 0.05 hata payı ile anlamlı

Tablo 5.10 incelendiğinde, muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik niyetin, muhasebecilerin bilgi teknolojilerine yönelik gerçekleşen davranış üzerindeki etkisinin varlığının araştırılan modelin istatistiki olarak anlamlı ($F=50,070$; $p<0.001$) olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Regresyon analizleri sonuçları muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik niyetinin (β : 0,315; $p<0.001$), muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik gerçekleşen davranış üzerinde olumlu bir yönde etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, H_5 hipotezinin desteklenmesini ($F=50,070$; $p<0.001$) gerektirmektedir.

Muhasebecilerin bilgi teknolojileri kullanımına yönelik niyetleri diğer değişkenlerden bağımsız olarak, bilgi teknolojilerine yönelik gerçekleşen davranışının yaklaşık %10'unu açıklamaktadır.

Araştırmada ileri sürülen hipotezlerle ilgili yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bulguların özeti aşağıdaki Tablo 5.11'da verilmiştir.

Tablo 5.11. Hipotezlerin ve Bulguların Özeti

HİPOTEZLER	KABUL/RED
H₁: Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda, davranışa yönelik tutumu olumlu etkiler.	Desteklenmektedir (β: 0,253, p<0.001)
H₂: Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan kullanım kolaylığı, davranışa yönelik tutumu olumlu etkiler	Desteklenmektedir (β: 0,150 p<0.01)
H₃: Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında algılanan fayda, kullanıma yönelik niyeti olumlu etkiler.	Desteklenmektedir (β: 0,597; p<0.001)
H₄: Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında davranışa yönelik tutum, davranışa yönelik niyeti olumlu etkiler.	Desteklenmektedir (β: 0,119; p<0.001)
H₅: Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışının oluşmasında davranışa yönelik niyet, davranışın oluşmasını olumlu etkiler	Desteklenmektedir (β: 0,315; p<0.001)

6. SONUÇ

Son yıllarda bilgi teknolojisi büyük bir gelişme içerisinde ve işletmelerin bu gelişmelerin dışında kalması düşünülemez. Bu gelişimin dışında kalmış işletmeler günümüzün ihtiyacına cevap veremeyerek varlıklarını sürdüremez duruma gelmektedirler.

Bilgi teknolojisi işletmelere rekabet üstünlüğü sağlayarak işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri imkânı sunmaktadır. İşletmelerin bir kısmı bu imkânlardan yararlanmak amacıyla bilgi teknolojisini kullanmayı tercih ederken işletmelerin diğer bir kısmı ise bilgi teknolojisini kullanmaya karşı direnç göstermektedirler.

Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımına karşı olumlu veya olumsuz tepkilerin varlığı her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da görülmektedir. Bu çalışmayla muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranışları Teknoloji Kabul Modeli kullanılarak tahmin edilmesi amaçlanmaktadır.

Başta İstanbul olmak üzere değişik illerdeki 456 muhasebeciye yapılan anket çalışmasıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda Teknoloji Kabul Modeli'nin muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımı davranışının tahmininde kullanılabileceğini göstermektedir.

Teknoloji kabul modelindeki her bir değişkenin bilgi teknolojisi kullanımı davranışını etkilediği görülmektedir. Bu değişkenlerden davranışın son şeklini oluşturan niyettir. Eğer muhasebeciler mesleğini icra ederken bilgi teknolojisi ürünlerini kullanılmasının gerekli olduğu niyetine sahip ise, bilgi teknolojisi ürünlerini kullanacaklardır. Bilgi teknolojisi kullanımına yönelik niyet ile bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranış arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Bilgi teknolojisi kullanımına yönelik tutum ve algılanan fayda bilgi teknolojisi kullanımına yönelik niyetin oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir. Muhasebeciler bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak işinde fayda sağlayacağı inancına sahip iseler bilgi teknolojisi ürünlerini kullanımına yönelik olumlu bir niyet oluşturacak ve bu niyet olumlu bir davranışa dönüştürülecektir. Bunun yanında muhasebeci bilgi teknolojisi ürünlerini kullanımına yönelik olumlu bir tutum içerisinde ise bu tutum niyetin oluşmasını olumlu etkileyecektir. Buda olumlu bir davranışın meydana gelmesini sağlayacaktır.

Muhasebecilerin bilgi teknolojisi kullanımına yönelik bir tutum içerisinde olmasını belirleyen bilgi teknolojisi kullanımına yönelik algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığıdır. Eğer muhasebeci bilgi teknoloji ürünlerini kullanarak işlerini daha kolay yaparak bir fayda sağlayacağını düşünüyorsa muhasebeci bilgi teknolojisi kullanımına yönelik olumlu bir tutum oluşturacaktır ve buda davranışın oluşmasını olumlu etkileyecektir.

Sonuç olarak bilgi teknolojisi kullanımına yönelik davranış niyet, tutum, algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı etkilemektedir ve eğer davranışa yönelik niyet, tutum, algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı olumlu ise davranışta olumlu olmaktadır

KAYNAKLAR

1. “Bilim veTeknoloji”, Bilim-Fen ve Teknoloji Kulübü
<http://www.mselisesi.com/biltek/WebPDF/14BilimveTeknoloji.pdf>
2. “Reel Yönetim Danışmanlık Hizmetleri”, Journal of organizational Change Manegement ,12 (5), 1999. Çeviren: Araş.Gör. Seçil Taştan.
3. Acun, R., 1998, “Bilim, Bilgi Teknolojisi ve Türkiye”, Milli Kùltürler ve Küreselleşme, Konya , syf 83-92.
4. Akolaş, A., “Bilişim Sistemleri Ve Bilişim Teknolojisinin Küreselleşme Olgusu ve Girişimcilik Üzerine Yansımaları”,
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler.
5. Aktan, C.C. ve Y.V., İstiklal, 2004, “Bilgi Nedir?”, www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-yonetimi/bilgi-nedir.htm.
6. Aktan, C.C. ve M., Tunç, 1998, “Bilgi Toplumu ve Türkiye”, Yeni Türkiye Dergisi, Ocak-Şubat. s.118-134.
7. Arslan K.,Otomobil Alımında Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörler”,
<http://www.iticu.edu.tr/kutuphane/dergi/d3/M00042.pdf>
8. Atan, M. ve A., Güneş, “İMKB’ye Kote Şirketlerde Bilançoya Dayalı Risk Analizi Ve Erken Uyarı Göstergelerinin Araştırılması”.
9. Ateş Aslantaş, B., 2005, “Muhasebe Bilgi Sisteminde Teknoloji”.
www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/burcu/
10. Aydemir, İ., 2000, “Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Üzerine Bir Değerlendirme”, Diyalog Dergisi, Sayı:148.
11. Aysan, M., 2005, “Bilgi Çağında Muhasebe Mesleği”.
www.radikal.com.tr/haber.
12. Başer, M., 1999, “Muhasebe Mesleğinin Örgütlenmesinde Türkiye”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:47.
13. Bayram, N., 2004, “SPSS”, Ezgi Kitapevi, Bursa,.
14. Bilgin, N., 2005, “Tarımsal Kooperatiflerde Güven Duygusunun Ortakların Kooperatiflere Bağlılıkları ve Performans Algılarına Etkisi: TARIŞ’ta Bir

Uygulama”, Doktora Tezi, Gebze.

15. Brosnan, M.J., 1999, “Modeling Technophobia; A Case For Word Processing”, Computers In Human Behavior, 15.
16. Bruner II, G.C. ve A., Kumar, 2005, “Explaining Consumer Acceptance Of Handheld Internet Devices”, Journal Of Business Research , 58.
17. Büyükmirza, K., (2003), Maliyet ve Yönetim Muhasebesi-Tekdüzene Uygun Bir Sistem Yaklaşımı, 9. Baskı, Gazi Kitebevi, Ankara.
18. Ceyhan, M., 2004, “Çağımızda İhtiyaç Duyulan Muhasebeci Profili”, murat.cejhan@bilgeadam.com
19. Cheng, J.M.-S., G.-J., Sheen ve G.-C., Lou, 2005, “Consumer Acceptance Of The Internet As A Channel Of Distribution In Taiwan-A Channel Function Perspective”, Technovation.
20. Cheng, Sheen ve Lou, 2005, “Consumer acceptance of the internet as a channel of distribution in Taiwan-a channel function perspective”, Technovation. (1–9).
21. Chismar, W.G. ve S., Wiley-Patton, 2002, “Does The Extented Technology Acceptance Model Apply To Physicians”, Proceeding Of The 36nd Hawaii International Conference On System Sciences.
22. Chiu, C.-M., 2005, “Applying Means-End Chain Theory To Eliciting System Requirements And Understanding Users Perceptual Orientations”, Information & Management, 42.
23. Chung, J. ve F.B., Tan, 2004, “Antecedents Of Perceived Playfulness : An Exploratory Study On User Acceptance Of General Information-Searching Websites”, Information & Management, 41.
24. Çiçek, H., 2006, “Psikolojik Ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum Ve Tepkileri (İstanbul İli Anket Çalışması)”, İSMMMÖ Yayını, Yayın No:65.
25. Çoban, O., 2001, “Teknolojik Gelişme ve Rekabet Gücü”, Verimlilik Dergisi, Milli Prodüktivite Merkezi Yayını, sayı 4.

26. Deng, X., W.J., Doll, A.R., Hendrickson ve J.A., Scazzero, 2005, “A Multi-Group Analysis Of Structural Invariance : An Illustration Using The Technology Acceptance Model”, *Information & Management*, 42(5).
27. Doğan,D. , 2005 “BilgininKaynakları”, Ankara, Ocak, http://education.ankara.edu.tr/~aksoy/eay/ddeniz_bilgikaynaklari.doc.rtf
28. Durdu, Ö.F., “Avrupa Birliği Yolunda Bilgi Teknolojisinin Türkiye Ekonomisi İçin Önemi”, <http://ab.org.tr/ab03/tammetin/171.doc>.
29. Erkocaoğlu, E., 2005, “Örgüt Yapısı Ve Pazar Yöneliminin Kurumsal Girişimciliğe Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
30. Filiz, Z. ve F., Çemrek, “Avrupa Birliğine Üye Ülkeler İle Türkiye’nin Karşılaştırılması”. <http://www.ekonometridernegi.org/bildiriler/o5s3.pdf>
31. Gardner, C. ve D.L., Amoroso, 2004, “Development Of An Instrument To Tmeasure The Acceptance Of Internet Technology By Consumers”, *Proceeding Of The 37nd Hawaii International Conference On System Sciences*.
32. Garrity, E.J., B., Glassberg, Y.J., Kim, G.L., Sanders ve S.K., Shin, 2005, “An Experimental Investigation Of Web-Based Information Systems Success In The Context Of Electronic Commerce”, *Decision Support Systems*, 39.
33. Gaski, J.F. (1984). The theory of power and conflict in channels of distribution, *Journal of Marketing*, 48, 9-29
34. Gel, O.C., “Geleneksel Pazarlama Yaklaşımı: Nereye Kadar?”, <http://www.oguzgel.com/>
35. Girgin, M.T., 2003, “Acceptance of Mobile Data Services, An Application of Technology Acceptance Theories”, Yüksek Lisans Tezi.
36. Griffith, D.A., 2005, “An Examination Of The Influences Of Store Layout In Online Retailing”, *Journal Of Business Research* , 58.

37. Gülmez, A., “Türkiye – Güney Kore Teknoloji Politikaları Karşılaştırması”, <http://www.sakarya.edu.tr/~hgurak/yazilar/makale/Agulmez.doc2004>
38. Günaydın, C., 2000, “Teknoloji Yönetiminin Önemi”, Dünya Gazetesi – Girişim Dergisi,
39. Hsu, C.-L. ve H.-P., Lu, 2004, “Why Do People Play On-Line Games? An Extended TAM With Social Influences And Flow Experience”, Information & Management, 41.
40. <http://analiz.ibsyazilim.com>
41. http://www.danismend.com/konular/bilgiveteknoyon/Teknoloji_yonetiminin_onemi.htm
42. Hung, S.-Y. ve C.-M., Chang, 2005, “User Acceptance Of Wap Services: Test Of Competing Theories”, Computer Standards & Interfaces, 27, s.359-370.
43. Işıksal, S., 2005, “Geleceği Günümüze Taşımak Bilgi Teknolojilerinden Bilgi Sistemlere”. <http://www.kalder.org/page.asp?pageID=1312>
44. İpekçi, Ç.E., 2003, “Çok Değişkenli Analizlerin Pazarlama ile İlgili Araştırmalarda Kullanımı”, Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi(5).
45. İstatistiki analizler http://www.frekans.com.tr/tr_analizler.html
46. Jr., L.R., G.W., Marshall ve M.B., Stamps, 2004, “Sales Force Use Of Technology : Antecedents To Technology Acceptance”, Journal Of Business Research.
47. Kaya, S. ve P., Şenel Tekin, 2003, “Zonguldak İlindeki Bazı Hastanelerde Çalışan Doktorların Elektronik Tıbbi Kayıtlara Hazırlık Durumlarının Değerlendirilmesi”, <http://ab.org.tr/ab05/tammetin/187.doc>
48. Kayar, M., “Muhasebe Nedir”, www.muhasabe-online.com
49. Koç, U., “Komplekslik Yaklaşımı Ve Bilgi Yönetimi”, <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/10-03.pdf>
50. Lai, V.S. ve H., Li, 2005, “Technology Acceptance Model For Internet Banking: An Invariance Analysis”, Information & Management, 42, s. 373-386.

51. Lee, K.C., I.W., Kang ve J. S., Kim, 2004, "Exploring The User Interface Of Negotiation Support Systems From The User Acceptance Perspective", Computers In Human Behaviour.
52. Lee, M. K.O., C..M.K., Cheung ve Z., Chen, 2005, "Acceptance Of Internet-Based Medium: The Role Of Extrinsic And Intrinsic Motivation", Information & Management.
53. Liu, L. ve Q., Ma, 2005, "The Impact Of Service Level On The Acceptance Of Application Service Oriented Medical Records", Information & Management.
54. Madden., Ellen ve Ajzen, 1992, "A Comparison Of The Theory Of Planned Behaviour And The Theory Of Reasoned Action", Personality And Social Psychology Bulletin, Vol. 18 No.1, February 3-9.
55. Malhotra, Y. ve D.F., Galletta, 1999, "Extending The Technology Acceptance Model To Account For Social Influence: Theoretical Bases And Empirical Validation", Proceeding Of The 32nd Hawaii International Conference On System Sciences.
56. Mucuk, İ., 1999, "Pazarlama İlkeleri, Türkmen Kitapevi, İstanbul".
57. Murat, M. ve Ö., Uygun, 2004, "Polislik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi- Developing An Attitude Scale Toward Poice Career", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, S7, (64-71).
58. Ngai, E.W.T., J.K.L., Poon ve Y.H.C., Chan, 2005, "Empirical Examination Of The Adoption Of WebCT Using TAM", Computer & Education.
59. Norusis, M.J. (1993), SPSS for Windows: Professional Statics, Release 6.0, SPPS Inc., Chi-cago.
60. Odyakmaz, N., "Bilgi Teknolojileri, Küreselleşme Ve Kalkınma", http://www.vkcompany.com/page_1162879706843.html

61. Öğretim Teknolojilerine Genel Bakış **Cass G. Gentry**'nin "Eğitim Teknolojisi, Anlamların Sorgulanması" adlı makalesinden çevirilmiştir
<http://ceit.metu.edu.tr/ot/2.htm>
62. Pelit, E. ve E., Güçer, “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara Ve Öğretmenleri Etik Dışı Davranışa Yönelten Faktörlere İlişkin Algılamaları”. <http://www.ttef.gazi.edu.tr/dergi/makaleler/2006/sayı2/95-122pdf>
63. Qingxiong, M. ve L., Liping, 2004, “The technology acceptance model: a meta-analysis of empirical findings” , Journal of Organizational and End User Computing.
64. Ravichandran, T. ve Arun, R., (1999), “Total Quality Management in Information Systems Development: Key Constructs and Relationship”, Journal of Management Information Systems, 16(3), s.119-156.
65. Roberts, P. ve R., Henderson, 2000, “Information Technology Acceptance In A Sample Of Government Employees: A Test Of The Technology Acceptance Model”, Interacting With Computers, 12.
66. Sarp, J. H., “Development, Extension , and Application: A Review Of The Technology Acceptance Model”.
67. Seviğ, V., 2002, “Muhasebe ve mesleğin önemi”, [http://www.turmob.org.tr/turmob/basin/26-09-2002\(1\).htm](http://www.turmob.org.tr/turmob/basin/26-09-2002(1).htm)
Atlan, M. ve F., Karasioglu, 2002, “Ülkemiz Muhasebe Meslek Mensuplarının Toplumun Çeşitli Katmanları Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma”. www.bilgiyonetimi.org.tr
68. Seyyidoğlu, H., 1995, Bilimsel Araştırma Ve Yazma El Kitabı, Gözlem Yayınevi, İstanbul,.
69. Shang, R.-A., Y.-C., Chen ve L., Shen, 2005, “Extrinsic Versus Intrinsic Motivations For Consumers Tos Hop On-Line”, Information & Management, 42.
70. Sharma, S., (1996), Applied Multivariate Techniques, John Wiley&Sons Inc., s.685, New York.

71. Shih, H.-P., 2004, "An Empirical Study On Predicting User Acceptance Of E-Shopping On The Web", *Information & Management*, 41, s. 351-368.
72. Sun H. ve X., Xiao, "User Acceptance Of Virtual Technologies".
73. Süer, A.Z., 2004, "Muhasebe Mesleğinde Enron Vak'ası ve Getirdikleri", İSMMMO Yayını.
74. Sürmeli, F., "Muhasebede Doktora Eğitimi", Anadolu Üniversitesi" http://www.isletme.istanbul.edu.tr/surekli_yayinlar/tmes2004/bildiri6.doc
75. Sürmen, Y., 1998, "Muhasebe-1", 3. Baskı, İber Matbaacılık, Trabzon.
76. Tekin, A. ve R., Parlakkaya, 2002, "Tümleşik Bilgi Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi". www.bilgiyonetimi.org.tr
77. Tonta, Y., 1999, "Bilgi toplumu ve bilgi teknolojisi", *Türk Kütüphaneciliği* 13(4), Aralık.
78. Vijayasathay, L.R., 2004, "Predicting Consumer Intentions To Use On-Line Shopping; The Case For Augmented Technology Acceptance Model", *Information & Management*, 41.
79. Wu, J.-H. ve S.-C., Wang, 2005, "What Drives Mobile Commerce? An Empirical Evaluation Of The Revised Technology Acceptance Model", *Information & Management*, 42, s.719-729.
80. Yang, H.-d. ve Y., Yoo, 2004, "It's All About Attitude: Revisiting The Technology Acceptance Model", *Decision Support Systems*, 38, s.19-31.
81. Yılmaz, H., "İşletmelerde Bilgi Teknolojisi -Yönetici İlişkisi ve 21.Yüzyılda İşletme Yöneticilerinin Özellikleri", www.geocities.com/ceteris_paribus_tr2/h_yilmaz4.DOC.
82. Yücel, İ. H., 1997, "Bilim-teknoloji politikaları ve 21. yüzyılın toplumu", Ankara : Devlet Planlama Teşkilatı. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Araştırma Dairesi Başkanlığı Temmuz. <http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/yucelih/biltpo.html>.

ÖZGEÇMİŞ

Sonnur AKTAŞ 1980 yılında Trabzon’da doğmuş, eğitim hayatına 1987’de başlamıştır. Rize Fener Lisesi’ni bitirdikten sonra yüksek öğrenimini 2003’de Karadeniz Teknik Üniversitesi İşletme Bölümün’de tamamlamıştır.

2003 yılında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü’nde yüksek lisansa başlamış ve halen eğitimine burada devam etmektedir.

GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ

Değerli KATILIMCI,

Bu anket formu, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü SBE’de hazırlanmakta olan “**Teknoloji Kabul Modeli ile Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisi Kullanımına Yönelik Bir Uygulama**” konulu araştırma projelerinin uygulanması ile ilgilidir. Anketin amacı, meslek mensuplarının teknolojiye karşı geliştirmiş oldukları davranışları belirleyen temel değişkenlerin ve bunlar arasındaki ilişkilerin ortaya konması için gerekli olan verilerin toplanması ve analiz edilmesidir. Anketi oluşturan soruları cevaplamak, şüphesiz çok kıymetli zamanınızın bir kısmını alacaktır. Ancak ankete katılarak bilimsel bir araştırmaya destek vermiş olacaksınız.

İlginiz ve desteğiniz için teşekkürü bir borç biliriz.

Doç. Dr. Gökhan ÖZER
GYTE İşletme Fakültesi
Öğretim Üyesi

Sonnur AKTAŞ
GYTE İşletme Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrencileri

Anketin Doldurulması:

Ankette kişisel bilgilerinizle ilgili soruların karşısında yer alan seçeneklerden size en uygun olanın yanına **işaret (örneğin; x,√)** koymanız yeterlidir.

Kişisel bilgilerden sonra gelen bölümde bilgi teknolojisi ve kullanımı ile ilgili bir takım ifadeler yer almaktadır. Bu bölümde de; lütfen **her bir cümlede ne ölçüde katıldığınızı ya da katılmadığınızı ilgili sayıyı yuvarlak içine alarak belirtiniz.**

Lütfen aşağıdaki **kişisel bilgileri** doldurunuz.

Yaşınız	:	18 -30 ☐	31-40 ☐	41 ve üstü ☐
Cinsiyetiniz	:	Kadın ☐	Erkek ☐	
Eğitim Düzeyi	:	Doktora ☐		
		Yüksek Lisans ☐		
		Üniversite ☐		
		Lise ☐		
		Ortaokul ☐		
		İlkokul ☐		
Ünvanınız	:	SM ☐	SMMM ☐	YMM ☐
		DİĞER		
Aylık net geliriniz:				
		1000 YTL ve altında ☐		
		1000 YTL ve 1500 YTL arası ☐		
		1500 YTL ve 2000 YTL arası ☐		
		2000 YTL ve 2500 YTL arası ☐		
		2500 YTL ve 3000 YTL arası ☐		
		3000 YTL ve yukarısı ☐		

BİLGİ TEKNOLOJİSİ KULLANIMINA YÖNELİK NİYET

Her bir ifade “**1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**” şeklinde derecelendirilmiştir. Lütfen size en uygun olanı **yuvarlak içine alınız.**

N1	Bilgi teknolojisi ürünlerini gelecekte de kullanacağım.	1	2	3	4	5
N2	Bilgi teknolojisi ürünlerini yakın bir gelecekte düzenli olarak kullanmayı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
N3	Mesleğim söz konusu olduğunda gelecekte de bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmaya niyetliyim.	1	2	3	4	5
N4	Bundan sonra da mesleğimde bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmaya gayret edeceğim.	1	2	3	4	5
N5	Mesleğimde bilgi teknolojisi ürünlerini kullanacağımı pek sanmıyorum.	1	2	3	4	5
N6	Bilgi teknolojisinde meydana gelecek yenilikleri takip etmeye çalışacağım.	1	2	3	4	5
N7	Bilgi teknolojisinde meydana gelecek değişiklikleri mesleğime uygulamaya çalışacağım.	1	2	3	4	5
N8	Bilgi teknolojisi kullanımını, meslektaşlarıma ısrarla tavsiye edeceğim.	1	2	3	4	5
N9	Gelecekte bilgi teknolojisi kullanımımın artacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5

BİLGİ TEKNOLOJİSİ KULLANIMINA YÖNELİK TUTUM

Her bir ifade “**1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**” şeklinde derecelendirilmiştir. Lütfen size en uygun olanı **yuvarlak içine alınız.**

T1	Mesleğimde bilgi teknolojisini kullanmak beni mutlu ediyor.	1	2	3	4	5
T2	Bence mesleğimde bilgi teknolojisi kullanımı gereksiz.	1	2	3	4	5
T3	Bence bilgi teknolojisi ürünleri oldukça ilgi çekici.	1	2	3	4	5
T4	Bence mesleğimde bilgi teknolojisini kullanmak akılcıca bir seçim.	1	2	3	4	5
T5	Bilgi teknolojisinin kullanımının bezdirici olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
T6	Mesleğimde bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmam oldukça faydalı olacaktır.	1	2	3	4	5
T7	Yeni bilgi teknolojisi ürünleri alınamayacak kadar pahalı.	1	2	3	4	5
T8	Bilgi teknolojisi teknik servislerinin performansının kötü olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
T9	Bilgi teknolojisinin kullanımı çok kötü bir fikir.	1	2	3	4	5
T10	Bilgi teknolojisini kullanmak memnuniyet verici.	1	2	3	4	5
T11	Bilgi teknolojisi kullanımını sıkıcı buluyorum.	1	2	3	4	5
T12	Bilgi teknolojisini kullanmak beni gerginleştiriyor.	1	2	3	4	5
T13	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmayı seviyorum.	1	2	3	4	5

BİLGİ TEKNOLOJİSİ KULLANIMINA YÖNELİK ALGILANMIŞ FAYDA

Her bir ifade “**1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**” şeklinde derecelendirilmiştir. Lütfen size en uygun olanı **yuvarlak içine alınız.**

AF1	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı işteki verimliliğimi artıracak.	1	2	3	4	5
AF2	Bilgi teknolojisi ürünleri kullanımının avantajları dezavantajlarından daha fazladır.	1	2	3	4	5
AF3	Bilgi teknolojisi ürünlerinin beklentilerimi karşılayacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
AF4	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmak avantajlı olacaktır.	1	2	3	4	5
AF5	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı performansında iyileşme sağlayacak.	1	2	3	4	5
AF6	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı etkinliğimi artıracak.	1	2	3	4	5
AF7	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak işlerimi daha çabuk yapabilirim.	1	2	3	4	5
AF8	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak işlerimi daha kolay yapabilirim.	1	2	3	4	5
AF9	Bilgi teknolojisi ürünleri, işlerimde daha iyi kararlar almamı sağlıyor.	1	2	3	4	5
AF10	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmak maliyetlerimi azaltacak.	1	2	3	4	5
AF11	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı işimde faydalı olacak.	1	2	3	4	5
AF12	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı bilgi edinmedeki performansımı artıracak.	1	2	3	4	5
AF13	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak tam zamanında bilgiye ulaşabilirim.	1	2	3	4	5
AF14	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı, kontrol imkânı sağlıyor.	1	2	3	4	5
AF15	Bilgi teknolojisi ürünleri işimi pratikleştiriyor.	1	2	3	4	5

BİLGİ TEKNOLOJİSİ KULLANIMINA YÖNELİK ALGILANMIŞ KULLANIM KOLAYLIĞI

Her bir ifade “**1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**” şeklinde derecelendirilmiştir. Lütfen size en uygun olanı **yuvarlak içine alınız.**

AKK1	Bilgi teknolojisi ürünlerinin nasıl kullanılacağını öğrenmede zorlanacağım.	1	2	3	4	5
AKK2	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı, benim için kolaydır.	1	2	3	4	5
AKK3	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanarak işlerimi takip etmekte zorlanacağım.	1	2	3	4	5
AKK4	Bilgi teknolojisi ürünleri işlem sürecini kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
AKK5	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı açık ve anlaşılırdır.	1	2	3	4	5
AKK6	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanışsız olacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
AKK 7	Bilgi teknolojisi ürünlerine ulaşmanın kolay olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
AKK 8	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımı işlerimi kolaylaştıracak.	1	2	3	4	5

GERÇEKLEŞEN KULLANIM

Her bir ifade “**1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum**” şeklinde derecelendirilmiştir. Lütfen size en uygun olanı **yuvarlak içine alınız.**

GD1	Bilgi teknolojisi ürünlerinin kullanımına çok zaman ayırıyorum.	1	2	3	4	5
GD2	Bilgi teknolojisi ürünlerini çok sık kullanırım.	1	2	3	4	5
GD3	Bilgi teknolojisi ürünlerini seyrek kullanırım.	1	2	3	4	5
GD4	Bilgi teknolojisi ürünlerini kullanmaya başladığımda kendimden geçerim.	1	2	3	4	5